

”Jag var hemlös och ni tog hand om mig”

En rapport om Svenska kyrkan i Malmös agerande för flyktingar och nattöppethållande av S:t Johannes kyrka, hösten och vintern 2015/2016

Innehållsförteckning

Inledning	4
1. Bakgrund	
Flyktingsituationen i Sverige och Malmö hösten/vintern 2015/2016.....	6
Svenska kyrkan i Malmös agerande för flyktingar hösten/vintern 2015/2016	8
S:t Johannes kyrka öppnas nattetid.....	10
Ekonomi.....	12
Syftet med Svenska kyrkan i Malmös agerande.....	12
2. Medarbetares tankar om Malmö pastorats agerande	14
Syftet.....	15
Strategin.....	17
Värdighet.....	18
Valet av lokal.....	20
Uthållighet.....	21
Delaktighet och information.....	21
Bemanning.....	23
Påverkan på ordinarie verksamhet.....	25
S:t Johannes kyrka.....	27
Ideellt engagemang.....	29
Säkerhet och arbetsmiljö.....	30
Ekonomi.....	32
3. Övernattares tankar om Svenska kyrkan i Malmös agerande	34
4. Externa aktörers tankar om Svenska kyrkan i Malmös agerande	37
5. Allmänhetens tankar om Svenska kyrkan i Malmös agerande	40

6. Mediebilden.....	43
7. Sammanfattning.....	43
8. Bilaga: Ekonomisk uppföljning.....	50

Inledning

Hösten 2015 kom många flyktingar till Europa och Sverige. Så många människor hade inte sökt sin tillflykt hit sedan andra världskriget. Malmö blev för många första anhalten i Sverige och under den mest intensiva tiden i början av november kom över 10 000 flyktingar på en vecka till Sverige. Hela Malmö påverkades av den nya situationen och allmänhetens engagemang var stort.

Svenska kyrkan i Malmö hade ett engagemang såväl lokalt som på pastoratsnivå. Man hade kontinuerlig kontakt med Migrationsverket, öppnade S:t Johannes kyrka nattetid och samlade in kläder med mera.

Denna rapport ska ge en samlad bild och en utvärdering av vad Svenska kyrkan i Malmö gjorde på pastoratsnivå och lokalt under den extraordinära situation som rådde.

Rapporten bygger i huvudsak på intervjuer som har gjorts med personer som arbetar i kyrkan eller på ett eller annat sätt berörts av Svenska kyrkan i Malmös flyktingarbete och nattöppethållandet av Johanneskyrkan.

Följande personer har intervjuats:

Per Kristiansson, *samordnare för flyktingarbetet och lokal arbetsledare i V Skrävlinge kyrka*, Maggie Signäs, *församlingsherde S:t Petri*, Lena Löwendahl, *lokal arbetsledare S:t Andreas kyrka*, Aina Hagström, *diakon, S:t Andreas kyrka*, Kerstin Ekbladh, *diakon, Tygelsjö*, Jonas Persson, *lokal arbetsledare, Limhamn*, Anders Blomquist, *lokal arbetsledare, Oxie*, Maria Isberg, *lokal arbetsledare Kraftstationen*, Claes Block, *kyrkorådets ordförande*, Anders Ekhem, *kyrkoherde*, Mikaela Almberg, *församlingspedagog, Oxie*, Ann Aldén, *församlingsherde, S:t Johannes kyrka*, Eva Blomdell, *diakon, S:t Petri*, Elisabet Hartman, *lokal arbetsledare S:t Pauli kyrka*, Gustav Burman, *lokal arbetsledare S:t Matteus kyrka*, Christina Ohlsson, *diakon Heliga Trefaldighet*, Ebba Älverbrandt, *diakon, Fosie*, Petra Persson, *diakon och lokalt skyddsombud, S:t Johannes*, Berth Löndahl, *lokal arbetsledare, Bunkeflo*, Inger Gustavsson, *diakon Bunkeflo*, David Morris, *volontär*, Karl-Johan Eklund, *församlingspedagog S:t Matteus*, Marta Gustavsson, *komminister, Nattkyrkan*, Dawid Cxod Nowak, *Securitasvakt*, Anders Christensson, *facklig företrädare för Vision*, Mia Möller, *facklig företrädare för KyrkA*, Maria Olsson, *facklig företrädare för Kommunal*, Nils-Urban Råwall, *fastighetschef*, Peter Englund, *lokal arbetsledare Sjukhuskyrkan*, Inga-Lill Malm, *lokal arbetsledare Kirsbergskyrkan*, Katarina Vaarning, *församlingsherde Husie*, Patricia Ljunggren, *diakon V Skrävlinge kyrka*, Maria Eriksson, *komminister, S:t Pauli*, Marie Berneli, *diakon S:t Matteus*, Peter Juhlin, *diakon S:ta Maria*, Ilse Viebusk, *diakon Kirseberg*, Charlotte Lundh, *diakon Hyllie*, Maria Josefsson, *diakon Husie*, Axel Trumpfheller, *vaktmästare S:t Johannes*, Andreas Wessman, *pastor Europaporten*, William Read, *assistent med ansvar för kontakt med frivilligorganisationer, Migrationsverket*, Johanna Lindvall, *assistent med ansvar för kontakt med frivilligorganisationer, Migrationsverket*, Karin Rosvall, *kommunikationsstrateg*, Carina Nilsson, *socialkommunalaråd, Malmö stad*, Malin Martelius, *trygghet och säkerhetssamordnare Malmö stad*, Birthe Wallin, *direktor Skånes stadsmission*, Sophie Åkerhielm, *Crossroads*, Carina Carlsson, *verksamhetschef, vuxenpsykiatri*, *akutmottagningen*, Johanna Nilsson, *Kontrapunkt*, Ella, *samordnare för Asylgruppen i Malmö* samt åtta av de personer som övernattat frekvent i S:t Johanneskyrkan. Med hänsyn till

övernattarnas livssituation och maktförhållandet mellan dem och Svenska kyrkan i Malmö, är de i denna rapport anonyma.

Intervjuerna gjordes under mars, april och maj månad 2016. Frågorna har handlat om Malmö pastorats agerande under den flyktingsituation som rådde under hösten och vintern 2015/2016 och öppethållande av S:t Johannes kyrka nattetid. Ganska snart blev det i samband med intervjuerna uppenbart att det var långt många fler än de inplanerade intervjupersonerna som hade synpunkter gällande Svenska kyrkan i Malmös agerande. I slutet av april inbjöds därför via tisdagsnytt alla medarbetare och förtroendevalda att komma in med synpunkter. De som ville hade då också möjlighet att vara anonyma.

Synpunkter kom in på mail från S:t Johannes arbetslag, Camilla Andersson, Ragnhildúr Jonasdóttir, Christian Schultze, Jacob Lind, Anna-Karin Jönsson, Inger Håkansson och en medarbetare som önskar vara anonym.

För att förstå omvärldens reaktioner har också medierapportering om flyktingsituationen under hösten/vintern 2015/2016 och om Svenska kyrkan i Malmös agerande, använts. För att fördjupa förståelsen av kyrkoherden Anders Ekheims beslut och agerande ur en teologisk synvinkel har skrivna reflektioner av honom funnits med som underlag.

Rapportförfattaren har också tagit del av inlämnade tillbudsrapporter och riskbedömningar.

Rapporten är uppdelad i tre delar. Den första delen ska ge en beskrivning av den rådande flyktingsituationen under den aktuella perioden och Svenska kyrkan i Malmös agerande och syfte.

Den andra delen redogör för medarbetare, övernattare, externa aktörer, allmänhetens tankar om Svenska kyrkan i Malmös agerande. Den största delen som handlar om medarbetarnas tankar och erfarenheter, är indelad i teman som varit tongivande i intervjuerna. Följande teman tas upp: Syfte, strategi, värdighet, val av lokal, uthållighet, delaktighet, bemanning, påverkan på ordinarie verksamhet, S:t Johannes kyrka, ideellt engagemang, säkerhet och arbetsmiljö och ekonomi. Den sista delen utgör en sammanfattning med idéer om vad som kan vara områden att arbeta på inför ett eventuellt nytt öppethållande.

Britta Abotsi

Malmö 22 augusti 2016

1. Bakgrund: Flyktingsituationen i Sverige och Malmö hösten/vintern 2015/2016

Hösten 2015 var en speciell höst för Sverige och Europa. Sedan andra världskriget hade inte så många människor sökt sin tillflykt hit som då. Totalt 160 000 flyktingar kom under 2015 till Sverige och det var en dubbling av antalet från året innan.

Under flera år hade det rapporterats om flyktingarnas väg in i Europa. På grund av de hårda gränserna hade farliga båtturer över Medelhavet blivit många flyktingars enda möjlighet att nå Europa och en fristad. Men många av dem kom aldrig fram utan drunknade på vägen. Trots att den vetskapen varit stor och rapporterna varit många om de många döda på Medelhavet hände det något speciellt i Europa och Sverige när bilden på den treåriga pojken Alan Kurdi liggandes död på en strand, kablades ut den 2 september 2015.

Bilden fick stor spridning och en våg av medmänsklighet och solidaritet sköljde över Europa. Engagemanget för flyktingar blev stort och de många flyktingar som kom vandrades in och genom Europa, möttes av ett välkomnande och fick mycket hjälp.

På grund av det stora antalet flyktingar som kom, ruckade många länder på Schengenförordningen. Istället för att bli registrera i det europeiska land de först kom till, kunde flyktingarna ta sig vidare till den plats de hade som mål och många gånger familj på.

Till Sverige kom många flyktingar och i Malmö blev centralstationen en första anhalt. Där väntade flera av dem på att resa vidare till andra delar av landet eller söka asyl. Ganska snart fanns många frivilliga organisationer på plats. Det stora engagemanget som fanns ledde också till många privata initiativ. Media dominerades av rapportering om flyktingsituationen och det stora folkliga engagemanget. Stora demonstrationer under rubriken Refugees Welcome hölls runt om i Europa. Den 6 september håller statsminister Stefan Löfven tal om att inte bygga gränser. *"Mitt Europa bygger inte murar"*. Det var en tydlig viljeriktning från Sveriges sida. Sverige skulle stå upp och välkomna de flyktingar som kom hit.

Men bara inom loppet av en dryg månad förändrades synen. Den 12 oktober började Stefan Löfven propagera för tillfälliga uppehållstillstånd och det talades om att Sverige inte hade kapacitet att ta emot alla de flyktingar som kom. Det hänvisades till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps rapport om att kommunernas socialtjänst och skolor inte räckte till. Migrationsverket gick i samma veva ut med en prognos om att 250 000 asylsökande skulle kunna tänkas komma under 2016.

Den 23 oktober gjorde Alliansen och regeringen en uppgörelse om migrationspolitiken. I den sa de bland annat att tillfälliga uppehållstillstånd skulle komma att införas. Vänsterpartiet ställde sig utanför uppgörelsen.

Den 3 november gick Malmö stad in och rev Sorgenfrilägret. Det låg på en öde industritomt och här hade EU-migranter byggt upp ett tältläger. Allt revs den 3 november och i samband med det protesterade boende i tältlägret och andra utanför stadshuset i Malmö.

I början av november nådde antalet flyktingar som kom till Sverige nya rekord. På en vecka kom över 10 000 flyktingar och den 5 november gick migrationsminister Morgan Johansson (S) ut med att det snart inte skulle komma att kunna fixas tak över huvudet för alla som kommer.

Veckan efter, den 11 november, kom besked om att regeringen inför tillfälliga gränskontroller med start redan nästkommande dag. Alla asylsökande skulle stannas vid gränsen och bli registrerade innan de fick resa vidare. De som kom först till Malmö var tvungna att söka asyl här. Eftersom Malmö var den första anhalten i Sverige för många flyktingar, hade Migrationsverket svårt att hantera registreringen. Utanför Migrationsverket på Agnesfridsvägen sattes stora tält upp där flyktingarna fick vänta i timmar och dagar på att få sin asylansökan registrerad. Ingen fick lämna platsen. I början av november började flyktingar slussas till Malmömassan på Hyllie. Mässhallarna kom att bli en gigantisk väntsal. Där kunde flyktingar få tvingas vara i flera dagar i väntan på registrering.

Den 19 november gick Migrationsverket i Malmö ut med att de inte klarade att ordna med boende till alla flyktingar som kom och de nästföljande två nätterna fanns det i Sverige flyktingar som från samhällets sida inte fick någon övernattningsmöjlighet.

Den 24 november höll regeringen en presskonferens och presenterade då ett åtgärds paket. Åtgärds paketet skulle ge Sverige "andrum". Tillfälliga uppehållstillstånd skulle bli huvudregel under en period på tre år. Anhöriginvandringen skulle begränsas genom bland annat större försörjningskrav, rätten till dagarsättning och boende skulle tas bort för personer som fått avslag för att ge mer plats på anläggningsboendena och id-kontroller på bussar, tåg och båtar skulle införas.

Presskonferensen och informationen om att Sverige skulle begränsa möjligheten för flyktingar att få varaktiga uppehållstillstånd och möjlighet att hämta hit sin familj, gjorde att antalet flyktingar började minska. De tillfälliga lagen skulle därmed ge Sverige Europas hårdaste regler för asylsökande. Men Sverige var inte ensamt om att strama åt flyktingpolitiken. På en rad olika platser i Europa hade murar börjat byggas som gjorde det än svårare för flyktingar att nå sina mål.

Den 4 januari började ID-kontroller att gälla på tåg, bussar och färjor. Ett transportörsansvar infördes som gjorde att transportörer som lät en person utan tillstånd att komma in i Sverige, bötfälldes. ID-kontrollerna sattes upp utanför Sveriges gränser vilket gjorde att den flykting som nådde ID-kontrollen inte hade rätt att söka asyl i Sverige då asylrätten bara gäller när personen är i det land hen söker asyl. Med ID-kontrollerna minskade antalet flyktingar som kom till Sverige markant.

Från att 10 000 flyktingar kommit varje vecka i slutet av 2015 minskade antalet till 1 500 per vecka första veckan i januari.

Svenska kyrkan i Malmös agerande för flyktingar hösten/vintern 2015/2016

Det växande engagemanget för flyktingar som fanns i början av hösten 2015 märktes också i de lokala kyrkorna i Malmö. Förfrågningar kom om vad kyrkan gjorde och många ville hjälpa till bland annat genom att skänka kläder och saker. Medarbetare från S:t Petri kyrka var tidigt på Malmö centralstation och bistod bland annat med tandborstar och underkläder. De gav också en del själavårdande samtal till några av de många volontärer som fanns på plats. En del församlingar och kyrkor hade riktade insamlingar. I Oxie till exempel gick kyrkan ut med en förfrågan till församlingarna att skänka underkläder, tandborstar och skor. Gensvaret var stort bland församlingarna.

Förutom det diakonala arbetet, påverkade flyktingsituationen församlingarnas liv genom att det var ett ämne som togs upp mycket i samtal, predikningar och böner. Flera församlingar berättar att det samlades in pengar på olika sätt till förmån för flyktingar.

Sedan tidigare fanns ett stort engagemang för flyktingar i en del kyrkor i Malmö. Detta arbete fortsatte parallellt med de extra insatser som gjordes på grund av det ökade antalet flyktingar som kom.

Någon direkt ökning av flyktingar som sökte sig direkt till de olika lokala kyrkorna för att få hjälp, fanns inte under hösten och vintern 2015/2016. I S:t Petri var det en viss ökning under en period.

Redan året tidigare, vintern 2014 hade diskussioner förts om att kunna öppna någon kyrka nattetid. S:t Petri var på tal men också S:ta Maria kyrka. Då fanns de många bostadslösa EU-migranterna i åtanke. När antalet flyktingar som kom till Malmö ökade markant, väcktes åter frågan om att öppna Johanneskyrkan nattetid.

Kyrkoherde Anders Ekhem tog beslut om att ha en beredskap för att kunna öppna S:t Johannes kyrka och Per Kristiansson utsågs till samordnare för flyktingarbetet. Kyrkorådets arbetsutskott informerades i ett tidigt skede men beslutet togs av kyrkoherden. Samtal började också inledas med de fackliga företrädarna.

Sedan tidigare fanns den pastoratsöverskridande gruppen "Samordningsgruppen för flykting och integrationsfrågor". Under hösten förlorade den mycket av sin funktion. Istället blev det en grupp med representanter från V Skrävlinge kyrka och S:ta Maria kyrka som sågs och arbetade praktiskt tillsammans. Den formades sedan till en strategisk projektgrupp.

Natten mellan den 9 och 10 september var det öppet i S:t Johanneskyrkan nattetid men inga flyktingar kom den natten. Dagen efter träffades ledningsgruppen i Svenska kyrkan i Malmö. Kyrkans roll diskuterades och tre strategier togs.

1. Svenska kyrkan i Malmö skulle ha fortsatt tät kontakt med Migrationsverket. Detta skulle skötas av V Skrävlinge kyrka.
2. Klädinsamlingar skulle koncentreras till S:ta Maria.
3. Det skulle finnas en beredskap för att öppna Johanneskyrkan nattetid om det behövdes.

Efter mötet med ledningsgruppen sattes en beredskap upp med joursema. Tanken var att kyrkan skulle kunna öppnas på tre timmar om så behövdes. Svenska kyrkan i Malmö kontaktade Migrationsverket och erbjöd sig att öppna Johanneskyrkan för flyktingar men fick besked att det inte behövdes. Migrationsverket skulle höra av sig om behovet förändrades. Samordnare Per Kristiansson hade också kontinuerlig kontakt med Refugees Welcome och Röda korset som båda fanns på Centralen. De skulle meddela Svenska kyrkan i Malmö om de såg att det fanns ett behov av att S:t Johanneskyrkan öppnades. Det fanns det några nätter och mellan den 10 september och den 20 november var S:t Johanneskyrkan öppen en handfull nätter. Ett par av de nätterna kom det inga men de andra nätterna var där ett 20-tal flyktingar på väg norrut.

Den 19 september var det ett nytt ledningsgruppsmöte och då diskuterades det bland annat huruvida Malmö pastorat skulle vara på Malmö Centralstation eller inte. Ledningsgruppen ansåg att det redan fanns så många andra på Malmö Centralstation att pastoratet inte behövdes där. Det sas att "alla inte behöver springa på samma boll".

Behovet av kläder var stort och mycket kläder kom in till S:ta Maria. Redan under våren och sommaren hösten 2015 hade Migrationsverket frågat Svenska Kyrkan om de kunde bistå med kläder till asylsökande. Medarbetare i Svenska kyrkan i Malmö arbetade med att på något sätt få klädförrådet närmare de asylsökande. En tanke var att kunna ha en barack intill Migrationsverket. En annan var att ha det i V Skrävlinge kyrka som ligger nära Migrationsverket. Förberedelser gjordes för det men i slutändan fungerade det inte då villkoren från Migrationsverket förändrades. En del av alla de kläder som kom in, kunde slussas vidare till andra organisationer.

Patricia Ljunggren som är diakon i V Skrävlinge kyrka hade kontinuerlig kontakt med Migrationsverket för att dels få information om situationen och dels få reda på vilken roll Svenska Kyrkan i Malmö skulle kunna ha.

Under hösten 2015 skrev Anders Ekhem till Malmö stad och erbjöd S Sallerups prästgård och Fosie prästgård för boende för ensamkommande flyktingbarn men de ansågs för små för kommunen varpå de tackade nej.

I oktober diskuterades att tillsammans med Rädda Barnen ha ett "mobil child center" vid posthusplatsen. Men inte heller det blev av.

I samband med rivningen av Sorgenfrilägrät fanns flera representanter från Svenska kyrkan i Malmö på plats. Anders Ekhem uppmanade alla präster och diakoner som ville, att vara på plats vid rivningen. Svenska kyrkan i Malmös roll var att vara observatörer och se så att inte någon for illa. Svenska kyrkan i Malmö tog dock inte parti för varken Malmö stad, EU-migranterna eller polisen.

När de tillfälliga gränskontrollerna infördes den 12 november och flyktingar slussades till Malmömässan där de hölls och inte fick gå ut, bad Svenska kyrkan om att få tillträde till Malmömässan. Den 20 november fick Svenska kyrkan i Malmö det och diakoner och präster fanns på plats och kunde ifrågasätta och sprida information till media. Veckan tidigare hade Malmös socialkommunalsråd Carina Nilsson (S) kontaktat Anders Ekhem då hon var orolig för flyktingbarnen och undrade vad kyrkan kunde göra.

Efter besök på Malmömässan skrev Per Kristiansson ett mail till Malmö stads krissamordnare Malin Martelius. I det uttryckte han sin oro över situationen i Malmömässan och att flyktingar riskerade att inte få tak över huvudet. Han skrev då också att Svenska kyrkan i Malmö var beredd att öppna S:t Johanneskyrkan om det behövdes. Malin Martelius skickade det mailet vidare till Migrationsverket.

S:t Johannes kyrkas öppnas nattetid

Den 21 november kom förfrågan från Migrationsverket att öppna S:t Johanneskyrkan nattetid. Natten mellan den 21 och 22 november öppnades S:t Johanneskyrkan och höll sedan öppet till och med den 27 mars 2016.

Den första natten lästes ur Matteusevangeliet *"Jag var hemlös och ni tog hand om mig"*.

Migrationsverket bussade personer till S:t Johannes kyrka och den första natten var det mellan 80 och 90 personer där. Majoriteten av dem var flyktingar som kommit genom Migrationsverket. Redan första natten var det också en del EU-migranter och ett par svenska hemlösa, som övernattade.

Engagemanget från allmänheten var stort.

"När kyrkan öppnades upp var det ett stort tryck. Folk kom och erbjöd gästrum, smörgåsar, kläder med mera. Det fanns ingen ände i allt människor ville ge. Jag fick många samtal från personer som ville hjälpa till. Det var väldigt positivt" (Ann Aldén)

Den andra natten var det 80 personer som övernattade i S:t Johannes kyrka. Efter den 24 november och regeringens presskonferens där de kommande ID-kontrollerna

aviserades och de nya hårdare lagarna presenterades, kom det färre flyktingar och i mitten av december slutade det att komma flyktingar till S:t Johannes kyrka nattetid. Istället kom det fler och fler EU-migranter och svenska hemlösa.

Räddningstjänsten kom två gånger till S:t Johannes kyrka. Den första gången för en genomgång och den andra gången för kontroll. De gav då beskedet att det på grund av brandskyddet inte fick finnas staplar med madrasser inne i kyrkan.

Den 1 december hade ledningsgruppen ett nytt möte. På detta möte var även de lokala arbetsledarna med. Då bestämdes att S:t Johannes kyrka skulle ha öppet nattetid fram till påsk. På det mötet fastslogs det också att S:t Johannes kyrka skulle vara öppen nattetid för bön, skydd och vila.

Under vintern fram till stängningen på påsknatten, var frågan om S:t Johannes kyrka uppe varje möte med ledningsgruppen.

När Migrationsverket hade asylsökande övernattades i kyrkan, informerades det varje kväll om kyrkan och att det var en plats för bön. Senare under vintern slutade man med att ge den informationen. Då var det många övernattare som återkom natt efter natt.

Någon organiserad bön hölls inte. Istället uppmanades personal att hålla bön tre gånger per natt, klockan 12, 03 och klockan 06.

Som lägst under perioden var det 30 personer som övernattade i S:t Johannes kyrka. Som flest var det 146 personer.

Varje natt var det två personal från Svenska kyrkan i Malmö som fanns på plats. De flesta av dem var anställda i Svenska kyrkan i Malmö men det fanns också ett tiotal volontärer. Tjänstgöringen skedde på frivillig basis. Den medarbetare som ville och kunde tjänstgöra anmälde sitt intresse och fördelades arbetspass.

Information om riktlinjer för öppethållandet fanns i en pärm i S:t Johannes kyrka. Varje gång någon var där för första gången, var samordnare Per Kristiansson på plats och gav en introduktion. Någon gemensam utbildning eller träffar för alla som tjänstgjorde där nattetid hölls inte. För arbetslaget i S:t Johannes kyrka hölls en säkerhetsutbildning tidigt under hösten. Under vintern förändrades en del regler och riktlinjer för öppethållandet. En del handlade om själva lokalen. För att det skulle fungera med städning, krävdes det att kyrkan var stängd ett tag på morgonen och en stund på kvällen. Öppethållandet var till en början 18.00- 09.00 men ändrades till 21.00- 08.00. När Migrationsverket bussade folk till kyrkan, erbjöd de flyktingarna mat. När Migrationsverket slutade att använda kyrkan, bestämdes i stället att det gick bra att äta medhavd mat längst ner i kyrkan. Toaletterna stängdes också och besökarna hänvisades istället till de offentliga toaletterna utanför kyrkan. Efter Räddningstjänstens kontroll togs också alla madrasser och filtar bort.

Lamporna i kyrkan släcktes vid bestämda klockslag och mellan klockan 23.00 och 07.00 var det bara svagt ljus inne i kyrkan. Dörren var öppen hela natten.

Varje morgon hade Per Kristiansson kontakt med de personer som hade tjänstgjort där under natten.

Mellan fem och tio gånger behövde polis tillkallas. Den allvarligaste incidenten var på nyårsnatten. Under nyårsmässan började det bli stökigt. Tjänstgörande vaktmästare hotades när han sa till dem som störde under mässan. Senare utbröt ett slagsmål och under 3,5 timme fick polisen tillkallas och ingripa vid tre tillfällen.

Efter det beslutades att Securitas skulle vara där hela nätterna. Då liksom tidigare under hösten hade Svenska kyrkan i Malmö en dialog med de fackliga företrädarna. Tidigare hade Securitas anlitats att komma och titta förbi då och då men efter nyår anlätades de hela nätterna. Det stärktes också upp med extra dagvakter.

Totalt har 19 tillbudsansmälningar kommit in till Malmö pastorat. De handlar om konflikter mellan övernattare, våld mot personal, förstörelse, droganvändning och hotfulla samtal. De värsta incidenterna inträffade på nyårsnatten.

Frågan om fortsatt öppethållande av S:t Johannes kyrka nattetid togs upp varannan vecka på möte med ledningsgruppen.

Sista öppna natten var påsknatten den 26 mars. En vecka innan dess hade övernattare informerats om stängningen. Då hade också tolk funnits på plats för att översätta till rumänska.

Ekonomi

Den nattöppna kyrkan kostade Malmö pastorat 998 441,18 kronor. Gåvomedel och från Craafordska stiftelsen och Sodalitium Majus Lundensis på totalt 367 405,93 kronor har också använts.

Den största kostnaden för Svenska kyrkan var bevakningen från Securitas. Den kostnaden blev totalt 680 504,50 kronor. Den andra stora posten var den egna personalen som totalt kostade 587 619,31 kronor.

Syftet med Svenska kyrkan i Malmös agerande

Svenska kyrkan i Malmös agerande under den rådande flyktingsituationen hösten och vintern 2015/2016 var ett resultat av den situation som rådde och det uppdrag

kyrkan har. Med botten i tron och evangeliet ville kyrkan bland annat bidra till världens fred och vara en kyrka öppen för alla.

I Svenska kyrkan i Malmös församlingsinstruktion står att Svenska kyrkan i Malmö vill bidra till världens fred. Bland annat står det *"att öppna för världens fred och att räcka fred till en medmänniska är synonymt med att öppna sig för Gud och vilja ge Guds kärlek vidare"*. Vidare nämns att uppdraget för världens skull och inte för kyrkans skull, innebär att i Guds sändning-mission kallas ut ur det bekväma och invanda.

Kyrkoherde Anders Ekhem förklarar syftet med Svenska kyrkan i Malmös agerande som ett sätt att möta det mänskliga behovet i stunden. *"Vi erbjuder det utan att säga att vi har en lösning. Vi har ingen lösning. Vi står inte för någon lösning eller tar över kommunens ansvar men när det är en människa som fryser så har vi som uppgift att möta henne. Det är i uppdraget att vara kyrka"*.

Efter att bilden på den 3-åriga Alan Kurdi kablats ut, skrev kyrkoherde Anders Ekhem följande i ett meddelande till kyrkobesökarna. Texten låg kopierad på papper i S:t Johannes kyrka.

"Få har undgått bilden av den treåriga pojken som drunknade på flykt från krigets Syrien. Flyktningkatastrofen har pågått under lång tid, men så är det återigen ett barn som väcker vår mänsklighet och avslöjar vår omänsklighet. Gud ropar återigen som ett barn och med varje barn som flyr rädsla från krig och terror. Det mänskliga lidandet bland de som tvingas på flykt är ofattbart. Vi hoppas att Sverige och EU:s politiska ledare kan ta sitt ansvar i denna fruktansvärt utsatta situation. Så att taggtråd kan rullas bort och alla är med och tar gemensamt ansvar. Inget land har över tid ångrat att de öppnade sina gränser för människor som flyr. Däremot är det många som med historiens perspektiv fått stå med sin skuld över att inget gjordes"

I september skriver han också.

"Den kristna trons utgångspunkt tar sin början i ett barn, ett flyktningbarn, som föds i utkanten av livet. Den kristna tron berättar att det är Gud som kommer till oss. Som ett barn som väcker både vår mänsklighet och vår omänsklighet... I sitt djup är därför den kristna tron inte en objektiv sanning som vi säger Ja eller Nej till. Det är livet som drabbar oss, utmanar oss och kallar på oss som människor".

Tanken om att kyrkorummet ska vara mer tillgängligt och öppet finns som en vision i Svenska kyrkan i Malmö. Församlingsherden Ann Aldén i S:t Johannes kyrka hade sedan länge en önskan om att kyrkan ska vara öppen alla dygnets timmar.

"Det är en dröm jag har haft ända sedan jag kom i kontakt med en kyrka som ligger utanför Växjö och som är öppen dygnet runt. Tänk om kyrkan alltid kunde vara öppen. Förra vintern hade vi en beredskap för att kunna öppna. Ingen ska frysa ihjäl på kyrkans trappa. Vi har människor i vår stad som inte har någonstans att bo. I höstas skapade vi därför en beredskap för att kunna öppna. När det sedan kom

många flyktingar och Migrationsverket behövde en plats, var det en glädje för oss att öppna” (Ann Aldén)

Att öka tillgängligheten av kyrkorummen är också ett mål för Svenska kyrkan i Malmö och S:t Johannes nämns i församlingsinstruktionen som den kyrka som har som mål att ha öppen dygnets alla timmar.

Kyrkoherde Anders Ekhem menar också att som kyrka kan vi inte vara nöjda förrän kyrkorummet är öppet dygnet runt. Redan vintern 2014/2015 började man att skapa en beredskap för att kunna öppna för EU-migranter om det skulle behövas.

”Vi gör detta för att vi är kyrka. Det är i linje med att vara öppen och tillgänglig för människor.” (Anders Ekhem)

I samband med att ledningsgruppen tillsammans med de lokala arbetsledarna den 1 december beslutade att fortsätta ha öppet i S:t Johannes kyrka, sås det att kyrkan skulle vara öppen för bön, vila och skydd. Anders Ekhem talade om den nattöppna kyrkan som en nattens park.

”Malmö är känt som parkernas stad. Gröna oaser som ger skydd och vila, rekreation och skönhet. Ett demokratiskt rum för stadens välmående och hälsa. Utan sina parker skulle Malmö inte endast vara en fulare stad utan också en omänskligare och hårdare stad. ... S:t Johannes kyrka har varit en nattens park som gör skillnad inte bara för den människa som fått skydd och vila utan för hela vår stads mänsklighet”

2. Medarbetares tankar om Malmö pastorats agerande

Då Malmö pastorat i sin nuvarande utformning är relativt ungt, har frågan om storpastoratet Malmö kontra de lokala kyrkornas agerande återkommit i intervjuerna. De flesta menar att man inte kunnat agera som man gjorde med öppnandet av S:t

Johannes kyrka nattetid om inte Malmö hade varit ett storpastorat. De ser storpastoratet som en styrka och att det blev tydligt under den gångna hösten och vintern.

Andra menar att samarbete mellan lokala kyrkor hade kunnat ske ändå och att storpastoratet skapar en distans.

"Det är en fördel att pastoratet är stort och att man kan agera gemensamt. Men samtidigt kan det bli tunggrott om det är stort. Allt tar längre tid. Vissa saker hade kanske varit enklare att göra som lokal kyrka. Då blir det enklare och kortare till beslut" (Patricia Ljunggren)

"Svenska Kyrkan i Malmö visade att man kunde agera snabbt och enat. Men det kan också finnas något hämmande i det. Officiellt var det inom tre områden vi skulle agera. Kanske hade det funnits initiativ till fler?" (Marie Berneli)

"Jag kände mig stolt när det äntligen gjordes något och det var bra att vi är ett storpastorat. Jag gillar tanken att vi är ett pastorat och att vi hjälps åt" (Ebba Älverbrandt)

"Jag är övertygad om att vi inte hade kunnat agera om vi hade varit 16 skilda enheter. Vi klarade det för att vi är stora. Det hade varit svårt med samma uthållighet annars" (Anders Ekhem)

Syftet

En klar majoritet av intervjupersonerna är stolta över Svenska kyrkan i Malmös agerande och inte minst öppnandet av S:t Johannes kyrka. Flera hänvisar till evangeliet och säger att det var ett sätt att leva evangelium, visa Kristi kärlek och att det är det här det innebär att vara kyrka.

"Jag tycker att nattöppen kyrka har gett oss en tankeställare. En välbehövad tankeställare. Vilket är vårt uppdrag som Kristi kyrka? Är det underhållning? Eller är det detta som vi har gjort; hjälpt de svagaste i samhället, de mest behövande och de utstötta. De som inte passar in och inte får plats någonstans. Jag undrar vad Jesus hade sagt och gjort. Han är grunden och kjölen på båten..... som vi som kyrka bygger på" (Ragnhildur Jonásdóttir)

"Plötsligt har vi varit med de fattigaste på ett annat sätt än tidigare. Vi var med dem på samma villkor om än bara för en natt. Det var det största. Ingen är oberörd efter att ha varit i S:t Johannes kyrka nattetid. För en gång skull valde vi som kyrka att gå ner och vara med Kristus. Vi har sovit med Kristus" (Per Kristiansson)

"Här öppnade vi för "det fula". Jesus vek sig inte för det och det ska inte heller vi göra. Vi är inte en kyrka för att ha en vacker bild utan för de mänskliga behoven" (Gustav Burman)

Ingen intervjuperson tycker att det var fel att Svenska kyrkan i Malmö öppnade dörrarna för flyktingar under hösten 2015. Däremot finns det en del som har tankar hur man gjorde det och hur länge. Alla intervjuade tycker att kyrkan ska öppna för behövande nattetid igen men det finns olika tankar om var, hur och för vem som man ska öppna.

"Jag tycker att det var mycket positivt även om det rent praktiskt inte var optimalt" (David Jackson Morris)

Flera intervjupersoner tycker att den strategi som ledningsgruppen kom med, var bra och tydligt. En del säger dock att de tycker att den kom väl sent.

"Det fanns en oerhört stark frustration i arbetslaget att kyrkan inte agerade. Jag mötte stark frustration och ifrågasättande varför inte mer gjordes i ledningsgruppen. På varje personalmöte kom det upp frågor om att vi måste synas som kyrka. Varför är vi inte på Malmö central? . Så småningom blev den frustrationen även min. Vi måste göra något. Vi kan inte bara vänta" (Jonas Persson)

Gällande Svenska kyrkan i Malmös närvaro vid rivningen av Sorgenfriläget, tycker en majoritet att det var bra att Svenska kyrkan i Malmö fanns på plats. En intervjuperson är kritisk till att Svenska kyrkan i Malmö inte tog ställning.

Då förutsättningarna förändrades under hösten och vintern, tycks syftet med den nattöppna S:t Johannes kyrka inte ha varit klart för alla. En del såg den nattöppna kyrkan som en form av ett härbärge medan andra såg det enbart som en möjlighet att besöka kyrkan nattetid precis som under dagen.

"Jag tycker att syftet uppnåddes men jag funderar på hur vi kan ha kyrkan öppen på ett sätt som gör att gemene man också hittar in. Hur kan man göra för att det ska bli en miljö för alla och inte bara vissa grupper? Det är en svår fråga" (Ann Aldén)

På frågan om Svenska kyrkan i Malmö levde upp till att ge dem som kom nattetid bön, vila och skydd svarar en klar majoritet ja. En del anser att bönen hade kunnat vara organiserad så att det blev tydligare att det var bön.

"Jag läste söndagens texter från psalmboken och bad men det var inte någon som var med mig och delade det med mig. Jag hade gärna velat att vi hade gjort på något annat sätt där de som övernattade blev mer delaktiga" (David Jackson Morris)

Andra är tveksamma till om det är riktig vila att inte få något att sova på. En annan synpunkt som kommit in är att öppettiderna var för snäva, inte minst i samband med nattkyrkan. Då fick inte besökarna den vilan som utlovades.

Andra tycker att man kan fundera över ordet skydd och vad det innebär. En del uppger att det har handlats med droger i S:t Johannes kyrka och intervjupersoner menar att man därmed inte kan säga att man gett skydd. Andra menar att personalstyrkan var så pass liten att de aldrig hade kunnat skydda de vilande om något hände.

En annan åsikt är att Svenska kyrkan i Malmö borde ha haft i åtanke att det finns grupper som kan komma i konflikt med varandra och av den anledningen borde inte kyrkan ha öppett för alla. En intervjuperson menar också att det borde ha funnits separata delar för män och kvinnor.

"Gällande skydd hade jag inte kunnat skydda dem om något hade hänt. Jag kunde bara lita på Guds beskydd" (Kerstin Ekbladh)

En del av intervjupersonerna menar att det inte var rätt att Svenska Kyrkan i Malmö gick in och gjorde det som kommunen borde ha gjort.

"En del har varit skeptiska kring om man genom att öppna dörren för svenska hemlösa också tar över ett ansvar som myndigheterna ska ta. Med EU-migranterna är det annorlunda" (Peter Juhlin)

"Jag upplever att det har påverkat Malmö stads förtroende för oss som kyrka. Svenska kyrkan har, i det längre perspektivet, tagit på sig ett ansvar som är samhällets och det blir fel. I det akuta skeendet, var det helt rätt att kyrkan agerade men i förlängningen gav det, menar jag, fel signaler om att vi som kyrka kunde ordna det som inte samhället just då maktade med. Det är även signaler som jag har fått från enskilda socialsekreterare. Kyrkan kan fixa!. Det är viktigt att vi som kyrka påtalar för myndigheter vad som är deras ansvar/uppdrag och inte "tar över" som kyrka. Vårt uppdrag som kyrka är ett annat" (Maria Josefsson)

Strategin

De flesta tycker att Svenska Kyrkan i Malmö agerade tydligt och rätt.

Det finns också en del som är funderande kring huruvida Svenska kyrkan i Malmö skulle närvara på Malmö centralstation eller inte. En del upplevde det som hämmande i engagemanget att få direktiv om vad man bör och inte bör göra.

"Jag tyckte att det var frustrerande att få besked att vi inte skulle vara på Centralen. Vi är vana vid att agera diakonalt och lokalt utifrån det som händer i församlingen" (Eva Blomdell)

"Jag var som privatperson en del på Centralen och tänkte då att kyrkan borde ha varit där på plats. Jag tittade, led och grät när jag var där. Men i efterhand så tycker

jag det var klokt att kyrkan inte var där utan arbetade mer långsiktigt. Det måste finnas någon som tar vid och orkar” (Maria Eriksson)

Flera intervjupersoner kommenterar Svenska kyrkan i Malmös avvaktande hållning. En del tyckte det var bra att man avvaktade något medan andra menar att det gjorde att man agerade mindre.

”Jag tycker att det var bra att Svenska kyrkan var avvaktande. På Centralen var så många organisationer och föreningar och alla sprang på samma boll. Sedan var det en hätsk stämning mot myndigheter och kommun. Vi var tydliga med att inte ta ställning. Vi ville inte vara påtryckningsmedel på kommunen. Genom att vi låg lite lågt i början så fanns det kraft och energi kvar längre fram. Det fanns en hel del kritik från diakoner och präster att vi inte var på plats på Centralen och att det gjordes för lite. Jag tycker att det var bra att vi hade kontakt med Migrationsverket . Det är viktigt att man har direktkontakt med myndigheter. Kanske höll vi lite för låg profil. Jag kan tänka att vi skulle ha kunnat göra mer” (Peter Juhlin)

”Det fanns en långsiktig planering och en tanke om en uthållighetsmekanism och jag tycker att det fungerade hyfsat. Men innan det kom ut fanns det en frustration att det gjordes för lite och att det gick för sakta. Folk ville hjälpa till. Vad gör man av den viljan? Hur kanaliserar vi engagemang så att det inte blir till frustration? Det var svårt i början. Det är viktigt att de som extra vilja kan agera” (Anders Blomquist)

V Skrävlinge kyrka som hade den främsta kontakten med Migrationsverket, upplevde att kontakten fungerade bra och det var av stor betydelse att de redan hade en etablerad kontakt sedan tidigare.

”De visste vem jag var och jag visste vem de var. När mässhallarna började användas och vi ville komma in för att se hur det var för flyktingarna där, fick vi först nej, men sedan när jag talade med Tobias Åkerman, som jag haft mycket kontakt med sedan tidigare, fick vi komma in ändå. Lördagen efter ringde han och frågade om erbjudandet att öppna S:t Johannes kyrka stod kvar.....Vi samarbetade med Migrationsverket men vi framförde också vår kritik till exempel gällande Malmömässan” (Patricia Ljunggren)

Att bygga upp ett klädförråd intill Migrationsverket upplevde de engagerade i frågan som svårt. Villkoren förändrades under höstens gång. De inblandade upplevde det som frustrerande att se behovet men, på grund av byråkratiska förändringar, inte kunna tillgodose det.

Värdighet

Frågan om erbjudandet om bön, skydd och vila nattetid i den form som gavs var värdigt, återkommer många av intervjupersonerna till. Många tycker att kyrkan gjorde för lite och borde ha erbjudit mer. Flera menar att det inte var värdigt att låta människor sova på golvet och att inte kyrkan gav dem madrasser eller filtar. Andra tycker att det borde funnits mat och duschmöjlighet.

Frågan om vad som är värdigt och vad kyrkan bör göra, är det många av intervjupersonerna som har tankar kring.

”Jag tycker att vi borde ha kunnat fortsätta erbjuda kaffe på morgonen och därmed kunnat ge en vänligare start på dagen och lite varmt i kroppen. Vem vill inte vakna upp till doften av kaffe?” (Inga-Lill Malm)

”Jag är inte helt positiv till hur det blev i S:t Johannes kyrka. Jag förstår beslutet och att det behövdes men jag tycker inte att det var värdigt för de som sov där nattetid” (Charlotte Lundh)

Andra menar att det Svenska kyrkan i Malmö erbjöd var på rätt nivå.

”Man vill så gärna kunna ge dem när de frågar om tex filtar men efter ett tag kom jag fram till att det inte går att ge bort och ge bort. I början erbjöds te men det fick tas bort. Det funkade inte heller att alla skulle använda de två toaletterna då många av dem ville tvätta sig. Det gick inte att hundra personer skulle göra det. Balansen med att ha rent, kallt vatten i bringare och muggar tyckte jag var bra. Jag tror inte att det skulle fungera med madrasser och filtar” (David Jackson Morris)

”Jag tycker att det är hedrande att man öppnade S:t Johannes kyrka under de premisserna som var. Ibland kan man göra det för stort och det blir så mycket arbete att det till slut inte går. Jag tycker absolut att kyrkan ska öppna igen” (David Jackson Morris)

Frågan om värdighet har också gjort att en del intervjupersoner resonerat kring tanken om ett härbärge i Svenska kyrkans regi.

”Jag tänker mycket på vad vi prioriterar och lägger ner tid och pengar på. Jag tycker att vi skulle kunna lägga pengar på ett fint härbärge. Sedan är det fantastiskt med en kyrka som är öppen dygnet runt. Jag tycker generellt att vi ska arbeta för att våra kyrkor ska vara öppna alltid. Men för en del behövs det också sängplatser och det är en annan del” (Maria Eriksson)

”Jag tycker att Svenska kyrkan borde fundera över hur olika behoven är för EU-migranterna jämför med flyktingarna. Lagen tillämpas inte på samma sätt på EU-migranter som andra och deras behov är enorma. Kyrkan ska inte agera för att ge ett signalvärde utan göra vad som är bäst för människorna. Jag tycker att det var bra att öppna S:t Johannes kyrka akut någon natt på grund av flyktingsituationen men det är

inte värdigt EU-migranterna att sova på som en ganska långvarig lösning. Då krävs det andra lösningar” (Berth Löndahl)

En del tar också upp det svåra i att den tjänstgörande personalen fick madrass och gå på toaletten i kyrkan men besökarna inte.

”Det fanns en självklarhet att anställda skulle ha en madrass för att kunna vila men de som kom för skydd behövde det inte. Det kändes underligt. Jag fick också gå på toaletten inomhus men det fick inte dem” (Mikaela Almberg)

En del av intervjupersonerna menar att Svenska kyrkan i Malmö inte hade tillräcklig kompetens och tycker att det hade varit bättre för de behövande om Svenska kyrkan i Malmö hade samarbetat mer med andra aktörer. Europaporten och Stadsmissionen är det många som nämner i det sammanhanget.

Valet av lokal

En annan fråga som flera av medarbetarna återkommer till är valet av kyrka och lokal för att ha öppet nattetid. Många anser att S:t Johannes kyrka inte passade som lokal för en nattöppen kyrka där folk vilade. En del föreslår i stället S:ta Maria kyrka som de menar är bättre lämpad med sin tillgång till toaletter och kök. Andra talar om att man borde ha funderat över vilken av pastoratets alla lokaler som var mest lämplig innan man öppnade.

”Byggnaden passar inte för att ha hundra personer sovandes där varje natt. Jag tycker att det vore bättre med en annan lokal. I en annan lokal som passar bättre, hade man kanske också kunnat ha sovsäckar, madrasser och annan övervakning” (David Jackson Morris)

En del tar också upp betydelsen av att det är en kyrka som hålls öppet och menar att oavsett om man är troende eller inte så har många en stark respekt för kyrkorummet.

”Jag tror att man har respekt för kyrkorummet och det ger ett visst skydd. Sedan var de grupper som var där inte alltid goda vänner men det fungerade ändå som ett sort skydd” (Mikaela Almberg)

”Jag tycker att det var synd att man spärrade av altaret. När jag var där, var de en man som ville gå fram till altaret och be och då gick larmet” (Kerstin Ekbladh)

”Kyrkorummet är mer än en fysisk plats. Hade vi öppnat ett församlingshem istället, hade vi troligen stängt i januari” (Anders Ekhem)

”Jag kände mig trygg och jag tror att det spelade roll att det är en kyrka. Det var så för dem som sov över där också. Att det var en kyrka gav en ram för vad folk gör och

inte gör. Men efter ett tag blev folk mer vana. De hade varit där natt efter natt och med det förändrades det en del” (David Jackson Morris)

Uthållighet

En tanke som många intervjupersoner återkommer till, är om Svenska kyrkan i Malmö hade klarat av ett större uppdrag i längden. En del av intervjupersonerna hänvisar då till andra organisationer som verkade för flyktingar under hösten 2015 och som efter en tid fick förändra eller lägga ner delar av sin verksamhet eftersom de inte orkade. Det Svenska kyrkan i Malmö gjorde under hösten och vintern 2015/2016 lyckades man att hålla vid liv och slutföra som man hade tänkt.

”Det var bra att man la sig på den nivån och kunde klara det hela tiden ut. Jag tror att man gjorde helt rätt när man satsade på uthållighet och inte var på Centralen exempelvis” (Peter Englund)

Andra tycker att Svenska kyrkan i Malmö var alltför avvaktande.

” För mig fanns också en frustration och frågetecken om vad vi i Svenska kyrkan i Malmö egentligen gjorde. Visst ska Svenska kyrkan hålla i längden. Det är viktigt men jag funderar över varför vi inte var på Malmö C. Det är inte så att vi måste synas men för att vi är en sådan stor ideell organisation med så många anställda. Vi fick beskedet ”hold your horses” och det känns som vi avvaktade så mycket att vi sedan missade tåget. Det var en kort period då vi hade kunnat göra mer. Jag kan förstå att man måste tänka långsiktigt och strategiskt men den diakonala och profetiska rösten säger oss att vi måste göra det här och nu. Det kändes bra när något konkret som öppnande av S:t Johannes kyrka skedde” (Ebba Älverbrandt)

Delaktighet och information

En fråga som många av intervjupersonerna återkommit till på olika sätt är frågan om kommunikation och delaktighet. För många var det inte tydligt var besluten togs och uppgifterna från ledningsgruppen har uppfattats på olika sätt. En tanke som en del personer har återkommit till är behovet av ökad information direkt för kyrkoherden för att minska risken för missförstånd.

Några har framfört att det gemensamma beslut som togs den 1 december med den utökade ledningsgruppen med församlingsherdar och lokala arbetsledare, inte gav utrymme till att ha några andra tankar än att S:t Johannes kyrka skulle hållas fortsatt öppet.

”Det var oklart vem som tar beslut och hur det kommunicerades ut. Det fanns en oro och en otydlighet i vad vi gör som lokal kyrka respektive pastorat” (Lena Löwendahl)

En av ledningsgruppens medlemmar menar att det borde ha kallats till ett nytt ledningsgruppsmöte och inte hänvisats till beslutet den 1 december eftersom förutsättningarna förändrades med den ändrade politik regeringen förde.

"Jag kan i efterhand se att ett nytt stort ledningsgruppsmöte – med alla lokala arbetsledare - borde ha kallats till i slutet av året/början av 2016 för att ompröva/få in tankar i den helt oförutsägbara situation som då var ett faktum i Malmö S:t Johannes. Detta inte minst eftersom det i ledningsgruppsmöten hänvisades till decembermötet under första delen av året varje gång en eventuell stängning diskuterades, trots att omständigheterna då handuppräckningen gjordes i december var helt annorlunda än omständigheterna efter nyår" (Katarina Vaarning)

Förutom ledningsgruppens beslut och diskussioner säger också många att de hade velat få mer information om vad som gjordes på olika håll i pastoratet under den extraordinära flyktingsituation som rådde.

"Från kollegor fick jag höra att vi var dåliga på att kommunicera ut vad vi gjorde. Många ville veta vad som hände. Men vi var så inne i allt att vi inte hann informera och jag vet inte heller om jag tycker att det ska prioriteras. Med delaktighet tänker jag att det är viktigt att personer själva också hör av sig och säger att de vill vara delaktiga" (Patricia Ljunggren)

Andra kände en frustration att det inte fanns tydliga direktiv vad som skulle göras och inte göras.

"Via tisdagsnytt fick vi varje vecka information om läget. Där stod det att vi skulle avvakta och att det fanns en jour för präster. Senare var det så att alla skulle hjälpa till. Det var något missvisande med tisdagsnytt om att det var lugnt och att vi skulle avvakta när det annars var en sådan kaotisk bild som syntes. (Mikaela Almberg)

Andra tyckte att informationen var tillräcklig.

"Jag tycker att informationsflödet var bra. Det kom information med jämna mellanrum om vad som hade beslutats. Jag höll nödvändigtvis inte med om alla beslut, men i det stora hela tycker jag att det är bra med ett storpastorat som förenklar för Svenska kyrkan i Malmö att vara tydlig och ha en enad röst" (Christina Ohlsson)

Många efterfrågar också mer information i samband med tjänstgöringen i S:t Johannes kyrka. En del skulle ha velat ha informationsmöten och utbildningar. Andra tydligare direktiv vad som gällde och en form av överlämning från den ena nattjänstgörande personalen till den andra.

"Det togs för givet att man visste de förändringar som gjorts. Någon gång fanns det madrass, någon annan gång inte. Rutinerna var inte satta. Sedan tycker jag att det var svårt att slänga filter som hade glömts kvar" (Mikaela Almberg)

Flera tar upp frågan om delaktighet. Genom att en del har upplevt att de inte fått tillräcklig information, tycker de inte heller att de har varit delaktiga i arbetet. Ett flertal personer tycker att Samordningsgruppen för flykting och integrationsfrågor borde ha använts mer.

"Samordningsgruppen för flykting och integrationsfrågor kopplades inte in" (Christina Ohlsson)

"Det fungerar inte att ha en alltför stor grupp som tar ansvar och agerar. Det går inte att vara så demokratisk som man annars vill. Det kan klart uppfattas som toppstyrt. Men det är nästan nödvändigt att vara en liten operativ grupp. Jag tror inte att man kan organisera det mycket mer annorlunda. Om det är kris och det behöver göras något kraftfullt då behövs det en liten operativ grupp" (Per Kristiansson)

Bemanning

Nattjänstgöringen i S:t Johannes kyrka nattetid skedde på frivillig basis. Det var upp till den enskilde i samråd sin närmaste chef att bestämma om och vilka pass man skulle ta. I de lokala kyrkorna hanterade man frågan olika. I exempelvis S:t Petri kyrka beslutades att en av de anställda skulle ta ett pass i veckan och en del av hennes ordinarie arbetsuppgifter därmed skulle täckas upp av andra. I andra kyrkor var det upp till den enskilde att se vad som var möjligt under hens specifika arbetssituation. En del lokala arbetsledare menade att S:t Johannes kyrka hade prioritet medan det i andra kyrkor sas att den egna verksamheten skulle gå först.

Frivilligheten gjorde det svårt för en del medarbetare. Intervjupersoner berättar att flera av deras medarbetare känt att de borde ställa upp men att de inte kunde av olika skäl. En del berättar att det upplevdes som en press. Flera av intervjupersonerna talar direkt och indirekt om krocken mellan kallet som präst eller diakon och de arbetsrättsliga reglerna och det man de facto mäktar med som enskild individ.

"Vi är plikttrogna som anställda i kyrkan. En sådan verksamhet behöver byggas på kompetens och så ska det fungera för den enskilde. Det var svårt när det kom många mail om att det saknades folk. Många tyckte att de borde fast de kanske inte kunde. Att vara i S:t Johannes kyrka nattetid är inte något alla ska göra. Det passar inte alla" (Lena Löwendahl)

"Det upplevdes också runt omkring i pastoratet att det fanns en press att tjänstgöra nattetid, trots att det på många sätt och i olika kanaler uttrycktes att det var frivilligt. Jag tror att upplevelsen, framförallt hos ämbetsbärarna, kan ha kommit av språkbruket kring uppmaningen att anmäla sig till nattjänstgöringen. Språkbruket innefattade ord som kall och nämnde prästers/diakoners ämbete och förväntad

konsekvens av sin tro som en orsak att anmäla sig till tjänstgöring” (Katarina Vaarning)

Frågan om bemanning, är något många av intervjupersonerna återkommer till. Många skulle vilja att organisationen kring bemanningen hade gjorts på ett annat sätt där man tidigare hade vetat om man skulle tjänstgöra en natt. Frågor har också väckts efter utbildning och gemensamma träffar. Andra säger att de hade önskat att det fanns avlastningssamtal för dem som har varit där och diskussioner om förhållningssätt.

Andra var nöjda med den utformning natttjänstgöringen hade .

”Jag tyckte Pers planering var bra och han svarade snabbt när det skulle bestämmas tider” (David Jackson Morris)

”Överlag tycker jag att det har fungerat bra. Det är klart att man kan tänka att det hade varit bättre med mer information mellan oss som var där men för mig är det inte så viktigt. Det viktiga är att kunna ta det som det kommer” (David Jackson Morris)

Flera menar att det hade varit bra om det fanns en större kontinuitet av personal och att det hade behövts ett system för överlämning från en natt till en annan.

”Det blir ofta en annan trygghet för de som vilar där om det är personal som återkommer. Det var också roligt att arbeta tillsammans med samma personer. Då lär man sig tillsammans att förhålla sig och genom att man känner varandra ger det en trygghet för alla” (Eva Blomdell)

Per Kristiansson som var samordnare och den som la schema för nätterna, menar att det hade varit en fördel om det inte bara var han som hade hand om bemanningen utan att det ansvaret delades på något sätt.

Att ta tillvara den kompetens och erfarenhet som finns bland annat hos diakonerna i S:ta Maria är det flera intervjupersoner som har tagit upp. De anser att personal med erfarenheter av att arbeta med personer med missbruk, psykisk ohälsa och med gruppen EU-migranter, borde ha kommit in tidigt i arbetet för att det skulle bli så bra som möjligt. Andra menar att Svenska Kyrkan i Malmö borde ha samarbetat med exempelvis Stadsmissionen, Malmö stad och Europaporten istället för att ha den verksamhet man nu hade.

”Ibland kan jag tycka att vi som kyrka är naiva. Istället för akuta lösningar behöver vi arbeta mer långsiktigt och tänka hållbart och längre –vi måste göra upp strategier och handlingsplaner. Ibland behöver vi agera och tänka ganska snabbt för att kunna vara i akuta situationer- därefter måste tid till reflektion finnas- och alla tankar få tänkas och uttryckas. Har vi kompetens att hantera de situationer vi ställer oss själva eller medarbetare inför? Vi kanske skulle behövt någon form av resursteam kring flyktingfrågor. Missbruk och/eller olika diagnoser som människor är drabbade av och

därtill eventuella traumatiska upplevelser- har vi kompetens att hantera och vara o dessa situationer? ” (Maggie Signäs)

”Man borde kunna öka söka samarbete med andra aktörer för att kunna få en nattverksamhet som är både bättre och billigare i och med att man delar på kostnaderna. Att Malmö pastorat ensam står för en verksamhet är inget självändamål” (Charlotte Lundh)

”Kanske förutsåg man inte konsekvenserna av att öppna upp kyrkan. När det var ett samarbete med MIV fungerade det bra men hemlösheten i Malmö överlag var man inte beredd på. Det hade varit bra om diakoner som arbetat länge med hemlöshet, hade funnits med i en rådgivande funktion eller som beredskap. Den diakonala kompetensen behövs i planeringsstadiet, innan beslut tas om att öppna kyrkan. Det behövs diakoner både i ledning och vid beslutsfattandet” (Marie Berneli)

Påverkan på ordinarie verksamhet

Flyktingsituationen under hösten och vintern 2015/2016 påverkade de lokala kyrkorna på olika sätt. Då personal behövde i S:t Johannes kyrka nattetid fick de göra avkall på verksamheten i sin lokala kyrka för att kunna vara i S:t Johannes kyrka och för att få ut den avtalade kompensationsledigheten.

Alla som tjänstgjorde i S:t Johannes kyrka nattetid ombads att lämna in en lokal riskbedömning. I den skulle framgå hur det ordinarie arbetet påverkades av tjänstgöringen i den nattöppna S:t Johannes kyrka. För de 127 nätter som S:t Johannes kyrka hade öppet har bara 27 riskbedömningar kommit in. I dem framkommer att planering och tillgänglighet för akuta samtal påverkats.

Påverkan på verksamheten såg olika ut i de lokala kyrkorna. Det var få kyrkor som behövde ställa in sin verksamhet för att kunna täcka upp i S:t Johannes kyrka och ta ut kompensationsledighet. De flesta löste det genom att någon kollega täckte upp eller att de valde nätter i S:t Johannes kyrka som inte påverkade inplanerad verksamhet. Däremot uppger många att tillgängligheten för samtal blev drabbad och för en del blev det stressande att hinna ta ut sin kompensationsledighet och samtidigt hinna med sina ordinarie arbetsuppgifter.

”Vi har axlat det men det hade inte fungerat i längden då vi har mycket verksamhet” (Lena Löwendahl)

”Det svåra i att engagera sig i frågan är att man redan är uppbunden. Det är svårt att frigöra sig från den ordinarie verksamheten. Vi har väldigt mycket verksamhet här i S:t Andreas. Min allmänna hållning är att kyrkan klart ska hjälpa till vid katastroflägen men det är inte lätt med den ordinarie verksamheten” (Aina Hagström)

I vissa kyrkor blev påverkan mer kännbar. I V Skrävlinge kyrka förändrades mycket då den lokala arbetsledaren Per Kristiansson blev samordnare och diakonerna la ordinarie arbetsuppgifter åt sidan för att arbeta med de akuta flyktingfrågorna.

"Det gäller att man hittar lösningar för det ordinarie arbetet. Vem gör ens jobb de dagarna man är upptagen med andra prioriterade akuta frågor? Det är viktigt att tänka på gällande bemanning ifall man vill öppna S:t Johannes kyrka igen" (Patricia Ljunggren)

Också i sjukhuskyrkan blev det kännbart då tre av fem medarbetare var en hel del i S:t Johannes kyrka nattetid.

"Vi som var kvar behövde täcka upp dagen före och dagen efter när de tjänstgjorde på natten. Det blev en ökad arbetsbelastning för oss andra. Vi fick ha jour och beredskap oftare. Det hade inte gått att fortsätta så i längden. Vi fick dra i nödbromsen till slut. Ska det göras igen är det viktigt att man tänker på frågan om bemanning" (Peter Englund)

"Nattöppet i S:t Johannes kyrka testade oss som kyrka. Vad ska vi egentligen prioritera?" (Anders Blomquist)

Störst påverkan på det ordinarie arbetet blev det troligen i S:t Johannes kyrka.

"Vi behövde inte göra avkall på någon verksamhet men på vår bekvämlighet. Vi har varit en kyrka som har jobbat på i godan ro. Vi har varit en kulturkyrka med mycket musik och konserter. Man har på något sätt levt i en bubbla. Nu kom det in personer av ett annat slag och det har gjort något med kyrkan och miljön. Nu när det är över, kan vi vara stolta" (Ann Aldén)

Flera intervjupersoner menar att det fungerade den tid som var, men att det inte hade kunnat fungera i längden. En del menar att den akuta situation som var i början av S:t Johannes kyrkans öppnande nattetid, blev alltför långvarig och att det tärde. Att ha öppet i S:t Johannes kyrka nattetid ställdes mot annan verksamhet som finns i Malmö pastorat.

"Jag menar att S:t Johannes kyrka var av prioritet. Behoven är oändliga och resurserna är ändliga och då är det viktigt att som kyrka lyfta blicken och agera utifrån det som är. Det går att göra det utan att tappa den enskilde" (Christina Ohlsson)

S:t Johannes kyrka

Till en början var reaktionerna från församlingsborna i S:t Johannes kyrka positiva men ju längre tiden gick kom allt fler negativa reaktioner från boende i närheten och i församlingen. Arbetslaget påverkades också.

En del medarbetare menar att öppethållande att S:t Johannes kyrka nattetid har påverkat gudstjänstbesökarna.

"Det finns nog de som valt att inte komma eller delta i en del. En kyrka som S:t Johannes kyrka har ett flöde av människor, vilket gör att sådant inte alltid märks. Jag tror att den nattöppna kyrkan har påverkat både på gott och ont. Det finns en del som känner besvikelse över att det förändrades och nu vill gå tillbaka till det gamla". (Ann Aldén)

Nattkyrkan var den verksamhet som påverkades direkt av den nattöppna kyrkan, då de kolliderade tidsmässigt.

"Nattkyrkan är en verksamhet som har blivit drabbad. Det är en verksamhet som har funnits länge och för många som kommer, är den väldigt viktig. Det sattes som regel att ingen skulle få sova medan nattkyrkans verksamhet pågick. Men det var rätt hemskt. Det var som om vi kommit till nattkyrkan bara väntade på att det skulle vara över så att personerna som satt där och väntade skulle få gå och lägga sig. Många gick hem tidigare och det kom färre varje gång.... Man borde tänkt igenom. Nu sattes grupper emot varandra. Nattkyrkan är väldigt viktig och har blivit ett sammanhang för många ensamma människor i Malmö. De fick verksamheten förändrad till oigenkännlighet... Samtidigt i allt detta, tycker jag att det har funnits en stolthet i att kyrkan gör det här. Första natten det fanns faktisk beredskap att öppna S:t Johannes kyrka nattetid, hade vi migrationstema på nattkyrkan. Vi hade en utställning och det var starkt med vetskapen att kanske kommer flyktingar att sova här i natt" (Marta Gustavsson)

Ett problem har varit städningen. Extra resurser sattes in och efter ett tag beslutades att stänga kyrkan ett par timmar på morgonen för att ge tid till städning. En del säger att de har upplevt en stank från urin inne i kyrkan.

"Ofta har det legat matrester och kartonger som maten legat i, på golvet inne i bänkraderna och på bänkarna, en hel del skräp har varit utspritt lite här och var i kyrkan, tom dopfunten hade en gång använts som skräpfunt. Att jag fått en del extra att göra är givet i en sådan situation, men jag vill även delge min känsla när jag sett kyrkan behandlas på detta sätt. Jag är ingen flitig kyrkobesökare, förutom att jag vistas där varje dag i mitt jobb, men jag tillhör Svenska kyrkan och tycker att våra kyrkor bör behandlas med respekt av alla besökare. För mig, som kommit och städad upp efter dem som inte har brytt sig om att ta upp efter sig, har det känt som om kyrkan behandlats respektlöst" (Inger Håkansson)

Också utanför kyrkan har det varit en ökad nedskräpning.

"Det har varit en viss ökning av nedskräpning utanför kyrkan. Samtidigt är det något vi alltid har eftersom S:t Johannes kyrka ligger mitt i stadskärnan" (Nils-Urban Råwall)

Nattöppet har också ökat fuktbelastningen och det har lett till svartmögel i S:t Johannes kyrka.

Enligt intervjupersoner och tillbudsanmälningar har det förekommit att droger använts inne i S:t Johannes kyrka. Det har också förekommit stölder, skadegörelse och nedskräpning. Dynorna till bänkarna blev så pass nersmutsade att de fick slängas.

Ett annat problem har varit orgeln som har påverkats negativt av kylan som den utsatts för då dörrarna varit öppna i större omfattning än annars. Att dynorna fick tas bort har också påverkat musiklivet.

"Flygeln, lilla orgeln och stora orgeln klarar inte dessa hastiga omsvängningar av temperatur och uttorkning på ett par timmar varje dag eftersom man var tvungen att vädra ut kyrkan pga instängdhet och illaluktande doft. Från att ha värmts upp extra mycket på natten, dessutom hög luftfuktighet från 80-100 sovande personer, till snabb nedkyllning och uttorkning på ett par timmar varje dag. Detta i sin tur medförde betydande merarbete gällande orgelvård då stora orgeln fick stämmas på nytt varje vecka. Orgeln är byggd och intonerad efter en akustik med dynor. Konsekvensen just nu är att orgeln klingar alldeles för starkt i kyrkorummet och kommer inte till sin rätt. Såväl publik, församling som dagvakter har klagat". (Christian Schultze)

Enligt fastighetschef Nils-Urban Råwall har påverkan på fastigheten handlat om slitage.

"Även om vi ska vara rädda om våra fastigheter så ska de också användas till verksamhet. Många av dem som har varit S:t Johannes kyrka har visat stor vördnad för kyrkorummet och det vi har haft är slitage. Vi har inte haft någon som helst vandalisering" (Nils-Urban Råwall)

En del intervjupersoner menar att den nattöppna verksamheten gjort att synen på S:t Johannes kyrka förändrats.

"Absolut ska vi som kyrka ta hand om våra minsta systrar och bröder men S:t Johannes kyrka är inte rätt ställe. Då förändras bilden och S:t Johannes kyrka ses på ett annat sätt. Kanske vore det en tanke att ha det i olika kyrkor varje år, just för att inte sammankoppla det med en viss plats utan som en del av kyrkan som helhet" (Petra Persson)

"Jag känner att kyrkan tappade sin glans och prakt när den blev kissad i, nerkräkt och nedsmutsad på ett fruktansvärt ovärdigt sätt" (anonym medarbetare)

Grannar har på olika sätt hört av sig till kyrkan då de varit missnöjda med den nattöppna verksamheten.

”Vi har fått många reaktioner från närboende. De har sagt att det varit smutsigt runt kyrkan och att där har legat kanyler. Det har inte alltid varit riktigt sakligt” (Nils-Urban Råwall)

Trots den påvekan den nattöppna kyrkan har haft på S:t Johannes kyrka, skriver arbetslaget i sin gemensamma utvärdering *”Väldigt bra erfarenhet för oss som kyrka. Som arbetslag. En viktig erfarenhet som vi annars inte fått”*

Ideellt engagemang

Frågan om hur volontärer kan användas engagerar också många. En del tycker att kyrkan borde vara bättre på att ta tillvara på volontärer och ge dem uppgifter medan andra menar att det inte är hållbart att bygga upp verksamheten på volontärer. En del tycker att den bästa bemanningssituationen vore att ha en mindre grupp som arbetar med en nattöppen kyrka. Det skulle främja tydligheten, tryggheten men också säkerheten då det hade gett möjlighet för personalen att skapa bättre relationer till besökarna.

Flera av intervjupersonerna berättar att de hade svårt att ta emot och hitta uppgifter till volontärer. En del kunde hänvisa volontärer vidare till andra kyrkor eller andra organisationer när de inte hade något att erbjuda själva. När S:t Johannes kyrka hade börjat ha öppet nattetid, hänvisades volontärer dit.

”Det var många som hörde av sig av sig hit och ville hjälpa till som volontärer. Det var en tydlig ökning. Problemet är att det inte fanns någon apparat för det. Jag ser det som en brist och vi tittar på det också i andra projekt som ”Steg för fred”, som jag är involverad i” (Peter Juhlin)

”De få som hörde av sig och ville arbeta volontärt kunde vi inte fånga upp. I kyrkan är vi också lite handfallna. När det exempelvis kommer en 35-åring med huvudet på skaft så är det enda vi kan erbjuda att servera kaffe. Det är ett allmänt problem i kyrkan ” (Jonas Persson)

”Vi måste ha ett avtal som är anpassat för situationen och personalen. Det är en ren organisatorisk fråga. Det gäller också volontärer. Nu fanns det en del som sa att de kunde ställa upp men sedan inte blev kontaktade. Det är viktigt att inte förlora volontärer och engagemang” (Claes Block)

Flera av intervjupersonerna berättar att de istället hänvisade intresserade personer till andra organisationer. Det handlade såväl om de som vill skänka kläder och saker som de som ville arbeta ideellt.

"Genom att jag hade kontakt med andra organisationer kunde jag hänvisa volontärer vidare. Jag tycker att det är en av kyrkans uppgifter att uppmuntra och underlätta för människor att göra nytta. Jag tycker att man ska öppna för frivilliga i högre grad. Det handlar mycket om vad vi har för inställning till volontärer. Ses de som en möjlighet eller något besvärligt?" (Maria Eriksson)

"Den största viljan fanns i att skänka kläder och saker. Det fanns en och annan som kom hit och ville hjälpa till. En del anmälde att de ville hjälpa till men blev frustrerade när de inte blev kontaktade" (Charlotte Lundh)

Säkerhet och arbetsmiljö

Frågan om säkerhet och arbetsmiljö har tagits upp av flera av intervjupersonerna. Många säger att de kände en oro över att någonting skulle hända och nu i efterhand en stor tacksamhet att det inte hände mer än det gjorde.

"Jag tror att det har funkat med Guds hjälp. Att ha nattöppet på det sättet med så många olika människor är en tickande bomb. En hemlös man som var där och sov med en avslagen flaska bredvid sig ifall han skulle bli överfallen. Det är konstigt att det inte har hänt något men därmed vill jag inte säga att vi inte skulle öppna från kyrkans sida" (Karl-Johan Eklund)

"Det finns en verklighet som inte är så vacker som vi inte får sopa under mattan. Det tänktes inte på riskmomentet och det är tråkigt att något måste hända för att man ska göra något" (Axel Trumpfheller)

En del av dem som har tjänstgjort i S:t Johannes kyrka nattetid har sagt att de den första tiden kände sig otrygga och att de inte tyckt att säkerheten varit tillräcklig. Ett flertal av dem tyckte att det blev bättre när Securitas vakt anlätades hela nätterna. En majoritet är nöjd med det arbete Securitasvakterna gjorde.

"De har varit fantastiska. Sedan de började vara där hela tiden, blev det mycket bättre" (Karl-Johan Eklund)

Andra menar att om det behövs Securitasvakt är det inte en verksamhet som kyrkan ska bedriva.

"Jag tycker inte att det ska behövas en Securitasvakt. Behövs detta så tycker jag att man ska stänga ner verksamheten några dagar. Det blir ett mycket mer verksamt verktyg för dem som bor där. Jag tror att det är nödvändigt med tydliga och klara regler. Det ska inte vara en vakt för att personalen ska känna sig trygg. Känner man sig otrygg och ovan vid situationer som den i S:t Johannes kyrka nattetid så ska man inte utsättas för det" (Eva Blomdell)

Lokal skyddsombud Petra Persson menar att mer hade kunnat göras för att öka säkerheten.

”Tack och lov gick det mesta rätt bra med det finns mycket som hade kunnat hända. Jag tycker att man borde ha funderat mer på säkerhet men också se till smittorisker. Svenska kyrkan har visat att vi har ett stort maskineri som fungerar och vi kan göra något. Det gick förvånansvärt bra. Så mycket hade kunnat hända” (Petra Persson)

Från Securitas håll tycker man att samarbetet har fungerat bra. Allra bäst tycker Securitas att det har fungerat när det varit återkommande personal.

” Gällande säkerheten var det svårt att bedöma en lokal som S:t Johannes kyrka. Utrymmena är speciella och vi har liten möjlighet att också kontrollera vad som händer utanför kyrkan. Det var säkrare och bättre när det var personal där som hade varit där tidigare” (David Cxod Nowak)

Flera efterfrågar en större tydlighet gällande regler för öppethållandet av S:t Johannes kyrka nattetid. Ett par menar att handledning hade varit önskvärt.

”Jag tycker nog att man ska göra det igen men inte börja på ruta ett igen. Det behövs struktur och tydliga regler. Både för verksamheten och för dem som är där på natten. Jag tycker också att det behövs ett fungerande system för dem som missköter sig” (Axel Trumpfheller)

Ett par intervjupersoner menar att Svenska kyrkan i Malmö av säkerhetsskäl inte borde blanda de olika grupperna hemlösa.

”Vi har märkt det i diakonin i S:ta Maria. När EU-migranter och svenska hemlösa blandas finns mycket större risk för våld/bråk. Vi är flera som har jobbat med de här målgrupperna och har erfarenhet och kompetens. Det är synd att det inte talades med oss. Man borde använda den kompetens som finns” (Petra Persson)

Svenska kyrkan i Malmö hade inför öppnandet av S:t Johannes kyrka nattetid tidigt kontakt med fackliga representanter. De tre fackliga representanter som har intervjuats är alla nöjda med såväl information som samarbetet med arbetsgivaren.

”Vi fick information hela tiden. Vi fick gehör för våra saker. Vi förstod deras vilja att hålla nattöppet även om vi inte helt tyckte om själva lösningen” (Maria Olsson)

Till en början diskuterades nattjänstöring då det inte finns i det ordinarie avtalet. Beredskap infördes vilket betydde att overtidsersättning utföll för den tid som medarbetare arbetade i S:t Johannes kyrka nattetid. Då det blev mycket kostsamt förändrades aktuella villkor så att tjänstgöring i S:t Johannes kyrka nattetid skulle kompenseras med två dagar av kompensationsledighet.

”Vi ställde oss positiva till arbetsgivarens förslag eftersom det var en extraordinär situation och det var frivilligt för våra medlemmar att delta. Men vi var noga med att

det inte var ett konkluderande beteende det vill säga att man längre fram skulle kunna ha argumentet att eftersom det pågått en viss tid har det blivit normala förhållanden. Vi såg och förstod det akuta behovet men det var inget hållbart system i längden. Om man i framtiden ska ha nattjänstgöring måste det i så fall ingå i personers tjänster och därmed i den ordinarie verksamheten ” (Mia Möller)

Från fackligt håll blev man bekymrad över att inte alla som tjänstgjorde i S:t Johannes kyrka nattetid tog ut sina kompensationsledighetsdagar. Också den ökade belastningen för lokalvårdarna, oroade facket.

Efter incidenten vid nyår, ställdes större krav från fackligt håll. Flera förändringar gjordes då. Vakter anlätades hela nätter och alla fick möjlighet att vaccinera sig mot tuberkulos och gulsot.

”Det kändes som arbetsgivaren lyssnade när vi påtalade saker. Från arbetsgivarens håll har man följt upp det vi har påtalat väl”. (Anders Christensson)

”Arbetsgivaren var mån om och brydde sig om säkerhet” (Mia Möller)

Ekonomi

Frågan om kostnaderna för öppethållandet har många av intervjupersonerna varit frågande till. Många anser att det var en självklarhet att kyrkan ställde upp i en akut fas då Migrationsverket inte maktade med sitt uppdrag. Däremot ifrågasätter flera att kyrkan fortsatte att ha öppet efter att gränserna hade stängts. Ett argument som då kommer upp är kostnaderna, inte minst med tanke på kostnaderna för Securitas.

”Att kostnaderna skulle bli så höga var inte klart från början. Den ekonomiska aspekten måste finnas med och vi måste fundera över vad vi ska satsa på och väga detta mot andra verksamheter” (Claes Block)

”Jag tycker att man ska fundera över om Svenska kyrkan ska bedriva verksamhet där man behöver ha ordningsvakt. Jag tycker att det är bättre att lägga resurserna på personal som har kompetens på området. Det krävs att det är rätt personer som kan möta dessa grupper. Mycket bygger också på kontinuitet och relationer i arbetet med missbrukare och det fanns det inte möjlighet till i det upplägget som man hade. Ska man öppna igen är det viktigt att ta in personer med kompetens. Då behövs ingen vakt. Det är också viktigt med tydlighet kring vilka regler som gäller” (Peter Juhlin)

Få intervjupersoner tar dock upp kostnaden den nattöppna S:t Johannes kyrka innebar i form av löner och tillägg till de anställda.

En del anser att de pengar som den nattöppna kyrkan kostade istället borde ha använts till att stötta Stadsmissionen eller samarbeta med andra aktörer som arbetar med härbärgen.

”Det är viktigt att vi tänker större än oss själva och ser vilka det finns runt omkring oss som vi kan arbeta tillsammans med” (Lena Löwendahl)

”När det gäller Johanneskyrkan har jag funderat mycket på hur man samverkade med kommunen. Jag tycker att detta är jätteviktigt, i synnerhet när det egentligen är kommunens ansvar. Jag anser också att vi ska förvänta oss ekonomiskt bidrag från kommunen. Kyrkan går in och tillhandahåller resurser men kommunen betalar” (Aina Hagström)

En av intervjupersonerna är också rädd att Svenska Kyrkan i Malmös agerande kan ha påverkat de ekumeniska relationerna dåligt då det i Malmös kristna råd sas att Svenska Kyrkan i Malmö skulle hjälpa Europaporten att få tag i volontärer till sin verksamhet.

3. Övernattares tankar om Svenska kyrkan i Malmös agerande

Några övernattande flyktingar har inte kunnat intervjuas då de inte längre var kvar när utvärderingsarbetet påbörjades och det inte finns registrerat vem som har övernattat i kyrkan. Dock har Migrationsverket fått dela med sig av de reaktioner som har kommit till dem.

”Jag hörde inga klagomål från sökande. De uppskattade att få sova någonstans. Men sedan var det en stor osäkerhet för dem eftersom de inte kunde vara där dagtid. Att bli slussad fram och tillbaka var jobbigt för en del” (William Read)

Åtta övernattare har intervjuats. Hälften av dem är svenska medborgare. Den andra hälften är EU-medborgare. Samtliga intervjupersoner har övernattat frekvent i S:t Johannes kyrka en period. Då intervjuerna gjordes bara någon vecka innan stängning har de kantats av oro och frågor gällande stängningen. Det har gjort att det för en del varit svårt att utvärdera själva verksamheten.

Övernattarna poängterar betydelsen det haft för dem att få tak över huvudet. Alla de åtta övernattare som har intervjuats är mycket positiva till att S:t Johannes kyrka öppnade nattetid.

”Det har varit bra men somliga nätter har det varit mycket liv. Jag har bott här i princip varje natt sedan jag fick reda på att det fanns strax innan nyår. Om jag inte hade kunnat sova här, hade jag sovut i utomhus i någon park. En natt sedan kyrkan öppnades har jag gjort det” (Man 1)

”Då jag inte är skriven i Malmö har detta varit som asyl för mig. Jag har inte möjlighet att gå till Stadsmissionen. Detta är en enkel och bra lösning. Det är en bra miljö. Jag har tidigare varit engagerad i kyrkan och känner mig hemma i den kyrkliga miljön” (Man 2)

”Det är fantastiskt att man bara har kunnat få komma hit och lägga sig. Det är väldigt skönt att få komma inomhus. Det gör att jag inte behöver belasta någon annan för att behöva sova hos dem. Jag känner mig friare” (kvinna 3)

”Det har varit bättre att få sova här än att bli ivägkörd av polis från någon park” (citat kvinna 5)

De flesta av intervjupersonerna uppger att de har känt sig trygga i S:t Johannes kyrka nattetid. Flera säger att personal och vakt spelat en viktig roll för den tryggheten. Flera refererar också till kyrkorummet.

”Jag känner mig trygg. För mig spelar det roll att det är en kyrka. Det är en miljö som jag känner mig trygg i och av. Sedan tror jag att det funnits en större respekt också

för att det har varit en kyrka. Jag tycker såväl kyrkans personal som Securitas har gjort ett bra jobb. Jag känner mig tacksam för det kyrkan har gjort” (citat man 2)

”Vi är trygga här. Varför skulle vi känna oss otrygga? Vi är ju i Guds hus”(citat man 8)

”Jag är inte rädd. Gud är med oss. Men i början var vi lite oroliga när det var flyktingar här. Vi hade hört att det varit folk som satt eld på asylboenden så då blev vi lite oroliga när det var flyktingar här” (citat man 6)

På frågan om kyrkan har kunnat ge bön, skydd och vila svarar samtliga övernattare ”ja”.

”För mig har det verkligen varit vila. Jag har sovit som en stock. Det har varit djupvila” (citat man 4)

Ett par önskar att bönen hade organiserats mer.

”Jag tycker att det var fint när det tändes ljus men det avvecklades efter en viss tid. Det är synd. Det har blivit konfessionslöst. För majoriteten spelar det ingen större roll men jag hade gärna sett att det blev tydligare” (citat man 2)

Flera av övernattarna betonar vikten av att det är ett kyrkorum som har öppnats. Respekten för kyrkorummet är något som återkommer i intervjuerna.

”Kyrkan är speciell och därför blev jag arg när en person igår natt satt och drack öl i kyrkan. I kyrkan ska det absolut inte vara någon alkohol” (citat man 1)

Flera poängterar gemenskapen som de upplevt i S:t Johannes kyrka. Ingen har upplevt några större schismer mellan övernattarna.

”Jag har lärt känna många romer som jag inte gjorde tidigare. Det är ingen skillnad på romer och svenskar. Det har varit en gemenskap och det stora flertalet sköter sig bra. Det har också varit bra med vakten. Om det varit något, har man kunnat säga till honom” (Citat Man 1)

Några av övernattarna hade önskat att det hade funnits madrasser eller att dynorna i bänkarna hade funnits kvar. Andra har varit irriterade på toaletterna och de har varit smutsiga.

”Jag tycker inte om toaletterna. Det är väldigt grisigt på dem och utanför kyrkan. Om kyrkan kommer att ha öppet igen, tycker jag att man ska titta på det” (citat man 1)

En del av intervjupersonerna tycker att kyrkan skulle öppna tidigare på kvällen.

”Jag tycker att det har varit dåligt att det har varit stängt i kyrkan på kvällen. Folk hinner suppa till det innan kyrkan öppnas och de går runt och fryser. Jag tror att det hade varit bättre om kyrkan öppnade tidigare på kvällen” (Citat man 4)

”Jag tycker att det är för lång tid att vänta till klockan 21. Det hade varit bättre som det var öppet tidigare på kvällen. Det finns de som är gravida och det är svårt för dem. Jag förstår inte varför kyrkan snart ska stänga. Det är fortfarande kallt ute”(citat kvinna 5)

De som de flesta betonar som möjlighet till förbättring är gällande regler och tydlighet. Flera efterfrågar en större tydlighet från Svenska kyrkan i Malmös sida vad som gäller.

”De som har jobbat här har varit bra och jag tycker att det har blivit hårdare och hårdare regler. Det tycker jag är bra. Det behövs regler och att det sägs vad som gäller för att det ska fungera. Man borde vara hårdare när det gäller toaletterna. Det ska vara hårda regler och alla ska uppföra sig. Det är viktigt”(citat man 1)

”Stundtals har det varit bråkigt här. Tider har inte respekterats och det har varit mycket förfrågningar om droger. Jag har fått frågor om jag säljer från de som har velat köpa. Jag tycker att det hade varit bra om kyrkan hade varit tydligare med ordningsregler. Jag tror att en tydlighet från början hade spelat roll. När det har varit stökigt har det handlat om enskilda individer. För tydlighetens skull och om man ska ha öppet igen, tycker jag att det vore en bra idé att alla som kommer hit och arbetar fick en kurs så att de bättre visste vad som gällde. En del av personalen har varit rätt vilsna här”(citat man 2)

De övernattare som Kontrapunkt har haft kontakt med har till dem sagt att de är mycket positiva till att kyrkan haft nattöppet men att de önskar att det skulle vara lite bättre ordning angående tystnad så att de kunde sova.

Samtliga intervjupersoner betonar att de tycker att det är fel att kyrkan stängdes vid påsk.

”Det är fortfarande kallt ute. En del är också gamla och sjuka. Det är inte bra att de sover ute så”(citat kvinna 7)

4.Externa aktörers tankar om Svenska kyrkan i Malmös agerande

Från andra aktörer som arbetar med flyktingar och hemlösa har det uttryckts en stor tacksamhet för det arbete Svenska kyrkan i Malmö har gjort.

Europaporten i Malmö hade ett natthärbärge med 40 platser för. Det var öppet den 10 december till den siste februari. Andreas Wessman som är pastor på Europaporten såg Svenska kyrkan i Malmös nattöppna verksamhet som ett bra komplement.

”Det var avlastande för oss. Det var bara positivt. Jag hoppas att Svenska kyrkan är med nästa år med. För det behövs. Jag tror dock inte på att samarbeta närmare men däremot att samverka och ta del av varandras erfarenhet. Det behövs inte mer samarbete än så. Det behövs att vi båda är aktörer” (Andreas Wessman)

Crossroads menar också att den nattöppna kyrkan har haft stor betydelse för gruppen bostadslösa EU-migranter.

”Vi tror att nattöppet i S:t Johannes kyrka spelat stor roll för vår målgrupp speciellt efter att pingstkyrkan stängde siste februari. Eftersom det var den enda platsen (förutom Kontrapunkt) att få tak över huvudet under natten. ...När S:t Johannes kyrka stängdes så blev reaktionen naturligtvis stark eftersom de som sov där inte hade någon annanstans att ta vägen... Vi har också fått uppfattningen att det har funnits olika grupperingar i vår målgrupp och antagligen mellan era målgrupper också. Under vintern när pingstkyrkan var öppen så fanns det olika platser för dessa grupper att sova på, vilket kanske gjorde det lugnare i S:t Johannes kyrka. ” (Sophie Åkerhielm)

Kontrapunkt är också mycket positiva till Svenska kyrkans agerande. Förutom att det har varit avlastande för dem, menar de att den nattöppna kyrkan har varit viktig för att sprida engagemang och medmänsklighet.

”Rent konkret har den nattöppna kyrka inneburit att ett hundratal människor sluppit frysa, sova ute och faktiskt möjliggjort för många att kunna sova i Malmö överhuvudtaget. Kyrkan har fyllt ett behov som staden inte kunde fylla (flyktingarna) och inte ville fylla (EU-migranterna). ...Vi tror också att det stärkt människor som har haft åsikten att ”man/nån borde hjälpa till”, att bli stärkta i att det är det rätta. När kyrkan gör det ställningstagandet väger det tungt. Det kan bidra till att andra människor inspireras och väljer att hjälpa på olika sätt” (Johanna Nilsson)

Asylgruppen i Malmö talar också om den nattöppna kyrkan som en viktig resurs.

”Behovet av en varm plats att sova på har varit akut för många människor denna vinter, därför har S:t Johannes kyrka varit en enormt viktig resurs då de övriga

boenden som erbjuder sovplatser har varit tungt belastade....Asylgruppen kommer ofta i kontakt med människor som söker boende, men det är tyvärr vår största bristvara och därför har de nattöppna akutboendena spelat en oumbärlig roll den här vintern ” (Ella, samordnare)

Birthe Wallin som är direktor på Skånes stadsmission påtalar dock att den nattöppna kyrkan inte leder till några varaktiga förändringar.

”Om jag svarar med deltagarperspektiv är det alltid bättre (om man är hemlös) att få möjlighet att komma inomhus, hur kortsiktig lösningen än är. Om jag svarar ur ett mer övergripande perspektiv är jag mer tveksam om kostnaden för insatsen (som jag inte har en aning om) är skälig i förhållande till kortsiktigheten i projektet i betydelse att akuta lösningar av detta slag sällan bidrar till långsiktiga förändringar för deltagarna”

Frågor om den nattöppna S:t Johannes kyrka har också ställts till vuxenpsykiatrien på SUS. De har meddelat att vad de vet, har ingen av deras patienter övernattat i S:t Johannes kyrka.

Samtliga samarbetspartners tyckte att kontakten med Svenska kyrkan i Malmö har fungerat bra.

Malin Martelius, trygghet och säkerhetssamordnare i Malmö stad menar att Svenska kyrkan i Malmö kom in vid rätt tidpunkt.

”Svenska kyrkan i Malmö kom in vid rätt tidpunkt. Alla gjorde så gott de kunde- vissa var tidigt ute, andra kom in lite senare- och det fanns för och nackdelar med båda sätten” (Malin Martelius)

Hon menar också att det är viktigt att hela tiden samverka med varandra.

”Man kan inte samverka i kris utan det måste man börja med redan i vardagen” (Malin Martelius)

Att kontakten mellan Malmö stad och Svenska kyrkan fungerade bra, menar socialkommunalråd Carina Nilsson (S) är en frukt av tidigare kontakt dem emellan.

”Jag har kontakt med Anders Ekhem. Ringer jag så svarar han eller så återkommer han snart. Jag känner mig också hemma i kyrkans organisation. Jag tycker också att det funnits en respektfullhet i kontakten. De har förstått att jag ansvarar för skattepengar och inte kan ge till vad som. Kyrkan har en annan frihet.....Det var en fin gest från kyrkans sida. När jag var där på trettondag uppfattade jag inte heller det som ett härbärke. Jag tycker att det blev mycket olyckligt med den processen som blev kring böter” (Carina Nilsson)

Från Migrationsverkets håll tyckte man också att samverkan med Svenska kyrkan i Malmö fungerade bra.

”Jag var med i det rent operativa arbetet. Samarbetet med Per fungerade bra. Det var lätt att få tag i honom och han var förstående till hur vår organisation fungerar. Det är inte lätt att göra det utifrån. Vi visste ju inte hur många som skulle komma. Kyrkan behövde klart veta för sin beredskap men vi kunde inte alltid veta förrän precis innan. Svenska kyrkan har varit den lättaste organisationen att ha att göra med. Det var fint att så olika instanser kunde samarbeta så bra” (William Read)

5. Allmänhetens tankar av Svenska kyrkans agerande

Åsikterna om Svenska kyrkan i Malmös agerande har varit många. I denna rapport har inte några församlingsbor intervjuats i egenskap av att de är just församlingsbor. Istället har alla personer som intervjuats fått berätta om vilka reaktioner som har nått dem. Tydligt är att reaktionerna är starka, såväl positivt som negativa. En del berättar att de från församlingsbor fått höra att det är precis detta de betalt sin kyrkoavgift för medan andra har meddelat att de kommer att gå ur Svenska kyrkan på grund av Malmö pastorats agerande med öppethållandet av S:t Johannes kyrka nattetid.

”Sverigedemokraterna är starkare här än i landet i stort och en del har kommit till mig och uttryckt att samhället inte har råd till sina egna och varför ska detta göras. Men majoriteten av reaktionerna har varit positiva och många har velat hjälpa till ” (Inger Gustavsson)

”Det är inget som har väckt så mycket jubel och motstånd än det här. Det har varit både lovsång och dödshot. Det ställer oss frågan vad vi vill som kyrka. Det utmanar oss” (Anders Ekhem)

”En del har sagt att det är precis detta som Svenska kyrkan ska göra och att det är viktigare att kyrkan gör än pratar. Sedan har det funnits de som sagt att om det är detta pengarna går till så går de hellre ur kyrkan” (Maria Josefsson)

Till Svenska kyrkan i Malmö och Kyrkans hus kom många synpunkter men också uttryck på förväntningar. I början av hösten när flyktingsituationen dominerade i media, var det många som hörde av sig och undrade varför Svenska kyrkan i Malmö inte agerade mer. Många röster var positiva men det fanns också de som inte tyckte att Svenska kyrkan i Malmö inte agerade rätt.

”Det fanns en stor förväntan på kyrkan att vi skulle vara där vid kriser. När Svenska kyrkan inte var på Centralen i början av flyktingkrisen var det också en del intern kritik. Jag tror att vi där också var sena med att informera hur kyrkan förhöll sig och vad vi gjorde.....Gällande S:t Johannes kyrka är det också en del grannar som har hört av sig och tyckt att där är smutsigt. Men de som har hört av sig är få. Det har mig veterligen inte varit någon som har tyckt att kyrkan inte skulle göra något för de aktuella grupperna ” (Karin Rosvall)

Till de lokala kyrkorna har reaktionerna också varit många.

”Många har varit positiva men det har också varit en del som har varit ifrågasättande. De som vi lokalt upplevde som negativa har vi också kunnat samtala med om hur kyrkan har tänkt. Jag tycker att det har gett en bra bild av kyrkan utåt. Det var bra att kyrkan var konsekvent i att, är det öppet så är det öppet för alla” (Elisabet Hartman)

"I början var det mycket frågor kring vad Svenska kyrkan gör gällande de människor som kommer till Malmö och Sverige. I början visste inte människor vad Svenska kyrkan gjorde och då kom de kritiska frågorna. De mattades av efterhand och reaktioner på det konkreta kyrkan gjorde, upplevde jag oftast som positiva." (Maggie Signäs)

Till såväl de lokala kyrkorna som Kyrkans hus är det många som hört av sig för att hjälpa till. Stora mängder kläder har samlats in, men också bland annat skor, underkläder och hygienartiklar. Andra har velat ge av sin tid.

"Det har varit 20-30 personer som har hört av sig hit och velat hjälpa till och vi har hänvisat dem vidare till lokala kyrkor och S:t Johannes kyrka. Det blir konstigt när vi inte kan ta emot folk som vill hjälpa till" (Karin Rosvall)

Intervjupersoner berättar också om att det funnits församlingsbor i svåra situationer som tycker att de har blivit åsidosatta när samhället och medierapporteringen hade sådan starkt fokus på flyktingar.

"Det var en del församlingsbor som upplevde sig åsidosatta av samhället och kyrkan då fokus låg på flyktingarnas situation. Men jag har också hört mycket positivt kring att kyrkan agerar och att S:t Johannes kyrka hölls öppen" (Christina Ohlsson)

"Jag fick höra från hemlösa "ja, ja nu kan ni göra något....". Några frågade om Craafordpengarna och blev upprörda över att de gick till S:t Johannes kyrka och inte enskilda bidrag" (Ebba Älverbrandt)

Under senare delen av öppethållandet av S:t Johannes kyrka nattetid, var det många församlingsbor i S:t Johannes kyrka som hörde av sig. De som bodde grannar med S:t Johannes kyrka vände sig till såväl församlingen som pastoratet.

Medarbetare berättar också att det finns de församlingsbor som har uttryckt att deras kyrka har förfulats, att de inte känner sig hemma i kyrkan längre och att de känner sig otrygga.

Svenska kyrkan i Malmös stora förtroendekapital gjorde också att kyrkan som första utomstående part fick komma in på mässhallarna. Det var också Svenska kyrkan som Migrationsverket kontaktade när de inte bemästrade situationen mer. Flera av intervjupersonerna tar på olika sätt upp förtroendet som finns för Svenska kyrkan och de erfarenheter och lärdomar som man nu har fått.

"Jag tycker att det är viktigt att vi också är en politisk och profetisk röst. Civilsamhället har sin roll och vi ska egentligen inte ta över det myndigheter ska göra. Bara i nödfall för att visa på ett behov som behöver uppmärksammas. Jag tror att vi skulle kunna samarbeta med andra i civilsamhället som var aktiva i höstas; Kontrapunkt, Europaporten, Turkiska moskén och bli en stark röst. Jag hoppas att man nu samlar

statistik och visa Malmö stad hur det ligger till för att påverka så att Malmö stad tar ansvar. Politisk diakoni och det kan och bör vi göra nu ” (Ebba Älverbrandt)

På sociala medier har artiklar om den nattöppna kyrkan florerat. Stödet för Svenska kyrkan i Malmö har varit stort och enligt Karin Rosvall har inlägg på sociala medier fått mer och mer exponering ju längre tid det har gått. När Kontrapunkt delat artiklar om den nattöppna S:t Johannes har bland andra följande kommentarer publicerats. *”Solklart! Är vi kristna? Har vi läst bibeln? Att hjälpa andra är att hjälpa sig själv” ”Att en kyrka riskerar böter för att hjälpa flyktingar är fullkomligt barockt”*

6. Mediebild

Det mediala intresset för Svenska kyrkan i Malmös agerande under den flyktingsituation som rådde har varit mycket stort. I huvudsak har den bild som medierna gett kring Svenska kyrkan i Malmös agerande varit positiv.

Redan tidigt under hösten fanns ett medialt intresse för Svenska kyrkan i Malmö och rapporteringen var stor både i samband med S:t Johannes kyrkans öppnande nattetid och stängningen. Svenska kyrkan närvaro vid rivningen av Sorgenfriläget var det också många medier som rapporterade om.

”Det var ett stort medialt intresse från flera medier men också allmänheten hade ett stort intresse att veta vad kyrkan gjorde i flyktingfrågan. Jag trodde det skulle vara en kort tid men det höll i sig. Jag tror att det kan ha att göra med hela flyktingkrisen i Sverige men också S:t Johannes kyrkans placering mitt i centrum och en sådan banal sak som att Sydsvenska Dagbladet är granne med kyrkan. Under de fyra år som jag har arbetat här har vi inte haft något som varit av så stort medialt intresse som det här och som pågick under så lång tid ” (Karin Rosvall)

Karin Rosvall som är kommunikationsstrateg på Kyrkans hus menar att den mediebild som kommit ut har varit positiv.

”Det mediala intresset har varit positivt för kyrkan. Det gör också att kyrkan får större legitimitet att prata om och uttala oss i andra frågor och att vi är med och ”är kyrka” och agerar. Vi har byggt en plattform” (Karin Rosvall)

Också internationella medier har visat intresse för den nattöppna S:t Johannes kyrka.

”Det har varit journalister från bland annat Danmark och Tyskland som har hört av sig. Något som i sig inte borde vara något konstigt, att kyrkan håller öppet, var något stort, inte bara här utan också på andra håll ” (Per Kristiansson)

7. Sammanfattning

I Svenska kyrkan i Malmös församlingsinstruktion står att Svenska kyrkan i Malmö vill bidra till världens fred. Bland annat står det *”att öppna för världens fred inom sig själv och att räcka fred till en medmänniska är synonymt med att öppna sig för Gud och vilja ge Guds kärlek vidare”*. Vidare nämns att uppdraget för världens skull och inte för kyrkans skull, innebär att i Guds sändning-mission kallas vi ut ur det bekväma och invanda.

Detta hände hösten 2015 då många flyktingar kom till Malmö. Så många hade inte sökt en fristad i Sverige sedan andra världskriget. Människor på flykt var nu något Malmöborna såg i sin vardag. Det skapade många känslor, tankar och ett stort engagemang. Det engagemanget märktes runt omkring i pastoratet. Många ville hjälpa till, diskutera och skänka kläder.

Svenska kyrkan i Malmö agerade på pastoratsnivå genom att i september sätta upp en strategi med tre punkter. 1. Svenska kyrkan i Malmö skulle med bas i S:ta Mariakyrka bistå flyktingar med kläder, 2. Svenska kyrkan i Malmö skulle med bas i V Skrävlinge fortsätta ha en kontinuerlig kontakt med Migrationsverket för att följa utvecklingen och kunna se hur man kunde vara behjälplig 3. En beredskap skulle finnas för att öppna S:t Johannes kyrka nattetid.

S:t Johannes kyrka öppnades för flyktingar en handfull nätter i september efter önskan från andra frivilligorganisationer som fanns på Malmö centralstation. Den 21 november öppnade S:t Johannes kyrka nattetid för flyktingar men stod också öppen för andra som ville besöka kyrkan nattetid. Tanken om att ha kyrkorummen mer tillgängliga och öppna fler av dygnets timmar är ett mål för Svenska kyrkan i Malmö och S:t Johannes kyrkan nämns i församlingsinstruktionen som den kyrka som man har som mål att ha öppen dygnets alla timmar. Kyrkoherde Anders Ekhem såg inte den nattöppna kyrkan som en lösning på en hemlösproblematik som många av besökarna hade. Istället talade han om den öppna S:t Johannes kyrka som en nattens park. Precis som det på sommaren finns människor som sover i parken om natten, så står S:t Johannes kyrka öppen som en nattens park under vintern.

S:t Johannes kyrka var öppen 127 nätter från den 21 november till den 26 mars. Då Sveriges regering beslutade om gränskontroller och sedan införde ID-kontroller den 4 januari 2016, kom efter detta datum mycket få flyktingar till Malmö. Till S:t Johannes kyrka sökte sig istället andra människor som behövde någonstans att vara över natten.

Den nattöppna S:t Johannes kyrka skulle ge bön, vila och skydd.

65 personer har intervjuats eller lämnat synpunkter i denna utvärdering. De flesta arbetar eller har förtroendeuppdrag i Svenska kyrkan i Malmö. Andra arbetar i organisationer eller inom myndigheter som påverkats av Svenska kyrkan i Malmös agerande. Åtta av de personer som övernattat i S:t Johannes kyrkan har också intervjuats.

I nedanstående sammanfattning tas huvudspåren och teman upp av de synpunkter och tankar som har framkommit i utvärderingen.

Syfte: Bland Svenska kyrkan i Malmös medarbetare, övernattare, externa aktörer och till en stor del från allmänheten har lovorden över Svenska kyrkans agerande under den gångna extraordinära hösten och vintern, varit många. Alla

intervjupersoner menar att Svenska kyrkan ska arbeta för de mest utsatta och att det ligger i kyrkans roll och uppgift att ställa upp och göra vad man kan, inte minst under den speciella situation som rådde hösten 2015. De tycker att det var rätt att kyrkan öppnade nattetid. Att Svenska kyrkan verkar i det samhälle och den tid vi befinner oss i, är för intervjupersonerna en självklarhet. Ingen tycker att det var fel att Svenska kyrkan hjälpte till när myndigheternas resurser inte räckte till under en akut fas. Flera personer refererar till evangeliet och menar att den nattöppna kyrkan har varit ett sätt att leva evangelium.

Alla är positiva till **att** kyrkan öppnade sina lokaler för flyktingar. Däremot är en del kritiska till **hur** man gjorde det.

Några är kritiska till att Svenska kyrkan i Malmö fortsatte ha öppet efter de tre veckor då det främst var flyktingar som kom. Ett argument som framkommit är att Svenska kyrkan i Malmö inte ska göra det som är kommunens ansvar. De flesta tyckte att Svenska kyrkan i Malmö skulle ha fortsatt öppet men har tankar om hur man skulle kunna göra det bättre.

Den strategi som ledningsgruppen kom med i september månad tycker de flesta var bra och genomtänkt. Många betonar att det agerande som Malmö pastorat gjorde under hösten/vintern 2015/2016 inte hade varit möjligt utan nuvarande organisation med ett storpastorat. De ser här storpastoratet som en styrka. Några tycker att Svenska kyrkan borde ha agerat tidigare och till större del ha varit närvarande på Malmö Centralstation.

På frågan om Svenska Kyrkan i Malmö levde upp till att ge bön, vila och skydd i S:t Johannes kyrka nattetid svarar en klar majoritet "ja" men en del har av funderingar kring definitionerna av ordet. Inte minst ordet "skydd" menar en del kan ha en innebörd som täcker mer än vad som gavs i S:t. Johannes kyrka nattetid.

För en del övernattare, medarbetare och externa aktörer har syftet med den nattöppna kyrkan inte varit helt klart. En anledning kan vara att verksamheten på grund av den föränderliga tid det var, ändrades under vinterns gång. Några har sett på verksamheten som att det skulle vara ett härbärge. Det har påverkat deras syn på den verksamhet som bedrevs med öppethållande av kyrkan nattetid för bön, skydd och vila.

Värdighet: En återkommande fråga i intervjuerna är om det Svenska kyrkan erbjöd i S:t Johannes kyrka var värdigt. Flera menar att Svenska kyrkan i Malmö hade kunnat göra mer och ge övernattarna tillgång till faciliteter som dusch, mat och sängplatser. En del anser då att S:t Johannes inte är rätt plats för en sådan verksamhet och tycker att Svenska kyrkan i Malmö vid ett eventuellt nytt öppethållande ska fundera över om det finns någon lokal som kan passa bättre. Andra menar att ha öppet kyrkan nattetid är gott nog.

De övernattare som har intervjuats har i viss mån efterfrågat fler faciliteter men har främst framfört en önskan om större tydlighet från Svenska kyrkan sida gällande regler för den nattöppna kyrkan.

Information och delaktighet: Under höstens speciella flyktingsituation har medarbetare också efterfrågat mer information om Svenska kyrkan i Malmös arbete för flyktingar. Flyktingsituationen engagerade många och många lokala kyrkor upplevde både ett ökat engagemang och ett ökat intresse för Svenska kyrkan i Malmös agerande.

Andra medarbetare tycker att informationen har varit tillräcklig. Den information som gavs med bland annat strategin, säger flera personer att de tyckte var bra och tydlig.

En del av de medarbetare som har tjänstgjort i S:t Johannes kyrka nattetid säger att de önskar att det gavs mer information om förändringar i verksamheten, bland annat gällande nya förhållningsregler. Några har också påtalat att de hade velat ha ett tydligare system för överlämning och information mellan de som tjänstgjorde i S:t Johannes kyrka.

En del framför önskemål om att samordningsgruppen för flykting och integrationsfrågor hade använts i högre utsträckning. Andra menar att kompetens bland annat från diakonerna i S:ta Maria kyrka som har erfarenhet av att arbeta med hemlösa, borde ha kunnat användas mer.

S:t Johannes kyrka och säkerhet: Från medarbetare i S:t Johannes kyrka har invändningar kommit mot att använda just S:t Johannes kyrka som en nattöppen kyrka. Invändningarna har handlat om slitage, städning, att det påverkat församlingslivet negativt och att bilden av kyrkan förändrats på ett negativt sätt.

Från de medarbetare och volontärer som tjänstgjort i S:t Johannes kyrka nattetid har åsikterna gått isär. Det har handlat om behovet av vakt eller inte, informationsspridning, trygghet och säkerhet och hur mycket faciliteter som bör ges.

Frågan om säkerhet har många av intervjupersonerna återkommit till. En del kände en stor rädsla över att något negativt skulle hända i kyrkan nattetid. Andra har inte upplevt det och tyckt att det fungerade bra med den personal som var där. Några menar att det finns en säkerhetsrisk i att blanda olika grupper.

Flera av intervjupersonerna, såväl medarbetare som övernattare har sagt att de menar att kyrkorummet och respekten för kyrkorummet har varit av stor vikt för säkerheten.

19 tillbudsansmälningar har kommit in. De handlar om konflikter mellan övernattare, våld mot personal, förstörelse, droganvändning och hotfulla samtal. De värsta incidenterna inträffade på nyårsafton. Efter det anlätades Securituasvakt hela nätterna.

Ekonomi: Från flera håll finns också frågeställningar om ekonomi och kyrkans prioriteringar. Flera är frågande gällande kostnaderna för Securitas.

Andra säger att det är just sådan här verksamhet som kyrkan ska prioritera. En del berättar att de från församlingsbor fått höra att de är glada att kyrkans pengar används till nattöppethållande av S:t Johannes kyrka.

I den ekonomiska uppföljningen framgår att de största ekonomiska posterna varit för Securitas och personal i form av timlöner, övertid och OB (680 504,50 kronor respektive 587 619,31 kronor).

Bemanning och påverkan på verksamheten: Varje person som tjänstgjorde i S:t Johannes kyrka uppmanades att fylla i en riskbedömning. I den skulle framgå hur personalens ordinarie arbete påverkade av tjänstgöringen i S:t Johannes kyrka. För de 127 nätter som S:t Johannes kyrka hade öppet har bara 27 riskbedömningsrapporter kommit in. I dem framkommer att planering och tillgänglighet för akuta samtal främst har påverkats. Flera tar också upp att det ökat arbetsbelastningen för kollegor. En del säger att det fungerade bra att bemanna S:t Johannes kyrka nattetid på grund av att det var en begränsad tid. De tror att det fungerar sämre om verksamheten skulle bli permanent.

I intervjuer har också frågan om påverkan på den ordinarie verksamheten ställts. De lokala kyrkorna har löst det på olika sätt. En del har haft en och samma person som tjänstgjort med tät frekvens i S:t Johannes kyrka. Andra har löst det på annat sätt. De flesta arbetsuppgifterna har kollegor fått täcka upp. Många av de tjänstgörande har valt pass då det påverkat deras ordinarie arbetsuppgifter minst. Planeringstid är det som påverkats mest. En del har berättat i intervjuer att de känt sig stressade och att det ibland varit svårt att förhålla sig till arbetsregler och kall samtidigt.

En del av intervjupersonerna menar att det för verksamheten borde vara bättre att ha en mindre grupp som bemannande S:t Johannes kyrka nattetid för att få en kontinuitet och för att främja möjligheten att skapa förtroenden och relationer mellan personal och besökarna.

Andra tycker att det har varit bra med det delade ansvaret som funnits för bemanningen.

Externa aktörer: De externa aktörer som har intervjuats har alla varit positiva till att Svenska kyrkan i Malmö öppnade S:t Johannes kyrka nattetid. De har sett det som ett viktigt och bra komplement till sin verksamhet. Migrationsverket och Malmö stad uppger att det tycker att samarbetet med Svenska kyrkan i Malmö under den speciella situation som rådde, var gott.

Strategiförslag inför kommande scenarion och frågan om ett nytt öppethållande av S:t Johannes kyrka nattetid

- **Förankring och information:** När ett liknande scenario inträffar igen, kan en tanke att ha med sig, vara att arbeta än mer med information. När situationen är ny som den var för hela Malmö för hösten, tycks behovet av information om vad som görs och inte, bli ännu större. I intervjuerna framkommer ett behov av tydlig och tydlig information när extraordinära händelser, som den i höstas, inträffar.
- **Tydlighet-** I intervjuerna framkommer det en önskan om större tydlighet kring vad det är kyrkan gör och vilken roll man har. Förväntningarna på en institution med stort förtroendekapital är vid en akut situation, stort. Vid ett eventuellt nytt nattöppethållande av S:t Johannes kyrka eller någon annan av pastoratets kyrkor är det viktigt att vara tydlig med vad det är man erbjuder och varför. Vill Svenska kyrkan i Malmö driva någon form av härbärke eller vill man öppna kyrkan för bön och besök även nattetid? Är fallet det första, handlar det om att se över lokal och faciliteter. Är fallet det senare, handlar det om att vara tydlig med det och sätta upp förhållningsregler så att det kan fungera. Mycket av den kritik som framkommit i intervjuerna har handlat om att man har olika syn på vad det var för verksamhet som bedrevs i S:t Johannes kyrka nattetid. Finns det tankar om att öppna S:t Johannes kyrka för det senare ändamålet nästa vinter, kommer det krävas mycket arbete för att tydliggöra syftet och arbeta för en inkludering så att alla oavsett livssituation kan känna sig välkomna för bön i kyrkan nattetid.
- **Bemanning-** Vid ett eventuellt nytt nattöppethållande eller öppnande av härbärke, är frågan av bemanningen viktig. Uppdraget har varit frivilligt vilket uppfattats olika av medarbetarna. Då de flesta av de tjänstgörande i S:t Johannes kyrka har att förhålla sig både till arbetstidsregler och kall, har det för en del varit svårt, pressande och stressande med frivilligheten. När förebereidsetid finns är det en idé att lägga upp ett tydligt system för bemanningen. Att föredra för att underlätta arbetet och relationen till besökarna, är att det finns en kontinuitet genom en inte alltför stor arbetsgrupp.
- **Engagemang-** Under den extraordinära höst som rådde 2015 fanns också ett stort engagemang från allmänheten. Många sökte sig till kyrkan för att de ville hjälpa till. Flera intervjupersoner har berättat om att de inte lyckades ta till vara på det engagemang som fanns. De som ville arbeta volontärt fick inte någon uppgift. Här har Svenska kyrkan i Malmö en utmaning i att hitta ett hållbart system för att inte förlora det engagemang som finns ute bland församlingsborna. En idé som framkommit är att se frågan pastoratsövergripande.

Svenska kyrkans egen personal har varit den stora kostnaden i öppethållandet av S:t Johannes kyrka nattetid. Volontärerna har varit ytterst få. En tanke inför ett eventuellt nytt öppethållande är att fundera över hur volontärer eventuellt skulle kunna användas.

- **Prioritera-** Att agera för andra kostar i engagemang men också, som i detta fall, bekvämlighet. Inför ett eventuellt nytt öppethållande kan det vara en idé att vara tydlig med att prioriteringar måste göras och vilka Svenska kyrkan i Malmö tycker att de ska vara.

Ekonomisk uppföljning nattöppen kyrka S:t Johannes vintern 2015-2016

Benämning	2015	2016
Gåvomedel från Crafoordska stiftelsen	0,00	317 405,93
Bidrag från Sodalitium Majus Lundensis	0,00	50 000,00
	<u>0,00</u>	<u>367 405,93</u>
Myndighetsbesiktning Räddningstjänsten	-4 140,00	0,00
Städning och renhållning Ragn-Sells	-3 205,00	-5 377,00
Städning efter avslut	0,00	-68 750,00
Förbrukningsmaterial	-3 892,80	0,00
Förbrukningsinventarier	-1 319,00	-8 537,00
Livsmedel	-1 099,00	-299,50
Biljetter Skånetrafiken och taxi	-665,00	-192,00
Kostnader för bevakning Securitas	-84 084,00	-596 420,50
Timlöner, övertid och OB inkl PO-pålägg	-319 370,58	-268 248,73
Dröjsmålsräntor för leverantörsskulder	0,00	-247,00
	<u>-417 775,38</u>	<u>-948 071,73</u>
Totalt	-417 775,38	-580 665,80

I utfallet ovan är timlöner och lönetillägg utbetalda i januari 2016 flyttade till december 2015.

Det som inte finns med i ovanstående är:

Fasadtvätt	-23 250,00
Nya dynor till kyrkbänkarna	ca 350 000,00 ?

Anställdas ordinarie lön är inte omförd. Antalet timmar som lagts ner kan schablonmässigt beräknas till 2 640 (öppet i 4 månader, 30 dagar per månad, 2 personer per dag och 11 timmar per arbetspass)

Inte heller är arbetstid för samordning (Per Kristiansson) och utvärdering (Britta Abotsi) medtaget.

Christina von Leitgeb
2016-06-02